12.3 Досудове розслідування у кримінальному процесі

Поняття, форми та загальні положення досудового розслідування: досудове слідство і дізнання; початок та закінчення досудового розслідування

Поняття досудового розслідування

Відповідно до **п. 5 ч. 1 ст. 3 КПК України**, досудове розслідування – це **стадія кримінального провадження**, яка:

- починається з моменту **внесення відомостей про кримінальне правопорушення до ЄРДР**;
- закінчується закриттям кримінального провадження або направленням до суду передбаченого КПК підсумкового процесуального документа.

Досудове розслідування охоплює процесуальну діяльність органів досудового розслідування і прокурора, спрямовану на встановлення обставин кримінального правопорушення, збирання і перевірку доказів та прийняття підсумкового процесуального рішення.

Форми досудового розслідування

КПК передбачає **дві форми** досудового розслідування:

- **досудове слідство**;
- **дізнання**.

Відповідно до **ст. 215 КПК України**:

- **злочини** розслідуються у формі **досудового слідства**;
- **кримінальні проступки** – у формі **дізнання**.

Це розмежування залежить саме від виду кримінального правопорушення, визначеного КК України.

Досудове слідство

За **п. 6 ч. 1 ст. 3 КПК України**, досудове слідство – це форма досудового розслідування, в якій здійснюється **розслідування злочинів**.

Для досудового слідства характерний повний комплекс передбачених КПК процесуальних засобів, зокрема:

- слідчі (розшукові) дії;
- негласні слідчі (розшукові) дії – за наявності встановлених законом підстав;
- застосування заходів забезпечення кримінального провадження;
- повідомлення про підозру;
- проведення експертиз;
- відкриття матеріалів стороні захисту;
- прийняття рішення про закінчення досудового розслідування.

Дізнання

За **п. 4 ч. 1 ст. 3 КПК України**, дізнання – це форма досудового розслідування, в якій здійснюється **розслідування кримінальних проступків**.

Дізнання здійснюється у спрощеному та прискореному порядку з урахуванням особливостей, установлених насамперед **главою 25 КПК України**.

Дізнавач при здійсненні дізнання наділений повноваженнями слідчого, якщо інше не передбачено КПК, і несе відповідальність за **законність та своєчасність здійснення дізнання**.

Отже:

злочин → досудове слідство → слідчий;

кримінальний проступок → дізнання → дізнавач.

Початок досудового розслідування

За загальним правилом **ст. 214 КПК України**, досудове розслідування починається **з моменту внесення відповідних відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань**.

Підставою для внесення відомостей є:

- заява про кримінальне правопорушення;
- повідомлення про кримінальне правопорушення;
- самостійне виявлення слідчим або прокурором з будь-якого джерела обставин, що можуть свідчити про його вчинення.

Відомості повинні бути внесені **невідкладно, але не пізніше 24 годин** після отримання відповідної інформації.

Докладно порядок внесення відомостей до ЄРДР розглядається у питанні **12.3.2**.

Значення внесення відомостей до ЄРДР

Внесення відомостей до ЄРДР є юридичним фактом, з яким КПК пов'язує **початок стадії досудового розслідування**.

Тому необхідно розрізняти:

надходження заяви ≠ початок досудового розслідування;

внесення відомостей до ЄРДР = початок досудового розслідування.

До внесення відомостей проведення досудового розслідування **за загальним правилом не допускається**, крім прямо передбачених КПК невідкладних дій.

Принцип публічності

За **ст. 25 КПК України** прокурор і слідчий зобов'язані в межах компетенції розпочати досудове розслідування:

- у кожному випадку безпосереднього виявлення ознак кримінального правопорушення;
- або при надходженні заяви чи повідомлення про його вчинення,

крім випадків, коли кримінальне провадження може бути розпочате лише на підставі **заяви потерпілого**.

Отже, початок розслідування за загальним правилом **не залежить від розсуду органу досудового розслідування** після встановлення передбачених законом передумов.

Загальні положення досудового розслідування

До основних загальних положень належать правила щодо:

- початку досудового розслідування;
- форми розслідування;
- підслідності;
- об'єднання і виділення матеріалів;
- місця проведення розслідування;
- строків;
- розгляду клопотань учасників;
- ознайомлення з матеріалами;
- недопустимості розголошення відомостей досудового розслідування;
- закінчення досудового розслідування.

Вони становлять загальну процесуальну основу, на якій здійснюються окремі слідчі, негласні та інші процесуальні дії.

Закінчення досудового розслідування

Поняття досудового розслідування у **ст. 3 КПК України** пов'язує закінчення цієї стадії із:

- **закриттям кримінального провадження**;
- направленням до суду **обвинувального акта**;
- направленням клопотання про **застосування примусових заходів медичного характеру**;
- направленням клопотання про **застосування примусових заходів виховного характеру**;
- направленням клопотання про **звільнення особи від кримінальної відповідальності**;
- направленням до суду **клопотання про закриття кримінального провадження** у випадках, коли відповідне питання має вирішити суд.

Отже, закінчення досудового розслідування не слід ототожнювати лише зі складанням обвинувального акта.

Закриття і направлення матеріалів до суду

Залежно від встановлених обставин досудове розслідування може завершитися двома принципово різними способами:

- **без переходу до судового розгляду по суті** – при закритті кримінального провадження;
- **направленням матеріалів до суду** – обвинувального акта або відповідного клопотання.

При цьому направлення обвинувального акта до суду означає завершення **досудової**, але не всього кримінального провадження.

Прокурор і закінчення досудового розслідування

Ключова роль при закінченні досудового розслідування належить **прокурору як процесуальному керівнику**.

Після встановлення достатніх підстав він повинен у найкоротший строк прийняти одне з передбачених КПК підсумкових рішень.

Перед направленням обвинувального акта або відповідного клопотання до суду сторона обвинувачення у передбачених законом випадках повинна виконати вимоги **ст. 290 КПК України щодо відкриття матеріалів іншій стороні**.

Досудове розслідування і судове провадження

Досудове розслідування є **самостійною стадією кримінального провадження**, яка передує судовому провадженню.

Тому:

кримінальне провадження = досудове розслідування + судове провадження + інші передбачені КПК процесуальні дії.

Закінчення досудового розслідування не завжди означає закінчення всього кримінального провадження.

Типові пастки ЄДКІ

Слід пам'ятати:

- досудове розслідування – це **стадія кримінального провадження**, а не окрема слідча дія;
- існують **дві форми**: досудове слідство і дізнання;
- **злочини → досудове слідство**;
- **кримінальні проступки → дізнання**;
- досудове розслідування починається **не з отримання заяви**, а з моменту **внесення відомостей до ЄРДР**;
- строк внесення відомостей – **невідкладно, але не пізніше 24 годин**;
- проведення розслідування до внесення відомостей за загальним правилом заборонене;
- дізнавач при здійсненні дізнання має повноваження слідчого з урахуванням спеціальних правил КПК;
- закінчення досудового розслідування **не дорівнює лише обвинувальному акту**;
- направлення обвинувального акта до суду завершує **досудове розслідування**, але не кримінальне провадження в цілому.

Короткий підсумок

Досудове розслідування – це стадія кримінального провадження від **внесення відомостей до ЄРДР** до закриття провадження або направлення до суду передбаченого КПК підсумкового процесуального документа. Воно здійснюється у двох формах: **досудове слідство щодо злочинів** і **дізнання щодо кримінальних проступків**.

Початок розслідування пов'язаний саме з внесенням відомостей до ЄРДР, а його закінчення можливе як шляхом закриття провадження, так і шляхом направлення до суду обвинувального акта або передбачених КПК клопотань.

<u>Формула для запам'ятовування</u>

Форми:

злочин → досудове слідство;

проступок → дізнання.

Початок:

внесення до ЄРДР.

Закінчення:

закриття / обвинувальний акт / клопотання до суду.

Головна межа стадії:

ЄРДР → підсумкове процесуальне рішення.

Початок досудового розслідування та внесення відомостей до ЄРДР: підстави, строк внесення, зміст відомостей; невідкладні дії до внесення відомостей; оскарження бездіяльності

Підстави для початку досудового розслідування

Відповідно до **ст. 214 КПК України**, слідчий, дізнавач або прокурор зобов'язані розпочати досудове розслідування після:

- подання **заяви** про кримінальне правопорушення;
- надходження **повідомлення** про кримінальне правопорушення;
- **самостійного виявлення** з будь-якого джерела обставин, що можуть свідчити про його вчинення.

Юридичним моментом початку досудового розслідування є **внесення відповідних відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань (ЄРДР)**.

Строк внесення відомостей

Слідчий, дізнавач або прокурор повинні внести відомості до ЄРДР:

невідкладно, але не пізніше 24 годин після отримання заяви чи повідомлення або самостійного виявлення відповідних обставин.

Після внесення відомостей вони зобов'язані **розпочати розслідування**.

Заявнику через **24 години з моменту внесення відомостей до ЄРДР** надається витяг із Реєстру.

Отже, необхідно розрізняти два строки:

- **до 24 годин від отримання інформації** – внести відомості до ЄРДР;
- **через 24 години після внесення** – надати заявнику витяг.

Обов'язок прийняти заяву

Слідчий, прокурор або інша службова особа, уповноважена приймати та реєструвати заяви і повідомлення про кримінальні правопорушення, зобов'язані їх **прийняти та зареєструвати**.

Відмова у прийнятті та реєстрації заяви або повідомлення не допускається.

Тому орган досудового розслідування не може відмовити у прийнятті заяви через:

- сумнів у достовірності викладених обставин;
- відсутність достатніх доказів;
- припущення про неправильну кримінально-правову кваліфікацію;
- можливу непідслідність провадження цьому органу.

Зміст відомостей, що вносяться до ЄРДР

За **ч. 5 ст. 214 КПК України** до ЄРДР вносяться, зокрема:

- дата надходження заяви, повідомлення або виявлення інформації з іншого джерела;
- ПІБ або найменування потерпілого чи заявника;
- інше джерело, з якого виявлено відповідні обставини;
- **короткий виклад обставин**, що можуть свідчити про вчинення кримінального правопорушення;
- **попередня правова кваліфікація** із зазначенням статті або частини статті КК України;
- відомості про службову особу, яка внесла інформацію до ЄРДР, а також слідчого, дізнавача чи прокурора, який розпочав розслідування;
- інші відомості, передбачені Положенням про ЄРДР.

У Реєстрі автоматично фіксуються **дата внесення інформації та номер кримінального провадження**.

Попередня правова кваліфікація

Кваліфікація, яка вноситься до ЄРДР на початку розслідування, має **попередній характер**.

У ході досудового розслідування вона може змінюватися залежно від установлених фактичних обставин.

Тому початкова кваліфікація:

- не є остаточною;
- не визначає наперед результат розслідування;
- може бути уточнена або змінена.

Заборона розслідування до внесення відомостей

За загальним правилом **ч. 3 ст. 214 КПК України**, здійснення досудового розслідування:

- до внесення відомостей до ЄРДР;
- або без такого внесення

не допускається і тягне передбачену законом відповідальність.

Отже, орган досудового розслідування не може спочатку проводити повноцінну перевірку заяви, збирати докази, а вже після цього вирішувати, чи вносити відомості до ЄРДР.

Невідкладний огляд місця події

Основний виняток із загальної заборони – **огляд місця події у невідкладному випадку**.

Такий огляд може бути проведений **до внесення відомостей до ЄРДР**, але після його завершення відповідні відомості повинні бути внесені **невідкладно**.

Отже:

невідкладний огляд місця події → завершення огляду → негайне внесення відомостей до ЄРДР.

Спеціальні дії щодо кримінального проступку до внесення відомостей

Для з'ясування обставин **кримінального проступку** до внесення відомостей до ЄРДР КПК додатково дозволяє:

- відібрати **пояснення**;
- провести **медичне освідування**;
- отримати **висновок спеціаліста**;
- зняти показання технічних приладів і технічних засобів із функціями фото-, кіно- чи відеофіксації;
- вилучити знаряддя і засоби вчинення проступку, речі та документи, що є його безпосереднім предметом або виявлені під час затримання особи, особистого огляду чи огляду речей.

Це спеціальний виняток, який стосується саме **кримінальних проступків**.

Кримінальне правопорушення на судні за межами України

Якщо ознаки кримінального правопорушення виявлено на **морському або річковому судні, що перебуває за межами України**, досудове розслідування розпочинається негайно, а відомості до ЄРДР вносяться **при першій можливості**.

Це ще один спеціальний виняток із загальної послідовності «спочатку ЄРДР – потім розслідування».

Відомості внесені прокурором

Якщо відомості до ЄРДР вніс **прокурор**, він зобов'язаний протягом **п'яти робочих днів** із дня внесення відомостей:

- з дотриманням правил підслідності передати наявні матеріали до відповідного органу досудового розслідування;
- доручити проведення досудового розслідування.

Цей строк необхідно відрізняти від 24-годинного строку внесення відомостей.

Оскарження невнесення відомостей до ЄРДР

Бездіяльність слідчого, дізнавача або прокурора, яка полягає у **невнесенні відомостей до ЄРДР після отримання заяви або повідомлення**, може бути оскаржена слідчому судді в порядку **п. 1 ч. 1 ст. 303 КПК України**.

Право на оскарження має, зокрема, **заявник**.

Підставою для скарги є сплив установлених законом **24 годин** без внесення відповідних відомостей до ЄРДР.

Строк подання скарги

За **ст. 304 КПК України** скарга подається протягом **10 днів** із моменту відповідної бездіяльності.

При оскарженні бездіяльності, для якої КПК встановлює конкретний строк виконання, відлік пов'язується із закінченням строку, протягом якого відповідна процесуальна дія повинна була бути вчинена.

Результат розгляду скарги

Якщо слідчий суддя встановлює протиправну бездіяльність, він може постановити ухвалу про **зобов'язання вчинити відповідну процесуальну дію**, тобто внести відомості до ЄРДР.

При цьому слідчий суддя не здійснює досудове розслідування замість слідчого чи прокурора і не вирішує наперед питання:

- про винуватість особи;
- про остаточну правову кваліфікацію;
- про достатність доказів для обвинувального акта.

Предмет перевірки – саме **виконання процесуального обов'язку щодо внесення відомостей**.

Типові пастки ЄДКІ

Слід пам'ятати:

- суб'єкти внесення – **слідчий, дізнавач, прокурор**;
- строк – **невідкладно, але не пізніше 24 годин**;
- досудове розслідування починається саме **з моменту внесення відомостей до ЄРДР**;
- заявнику витяг надається **через 24 години з моменту внесення**, а не з моменту подання заяви;
- відмовити у прийнятті та реєстрації заяви **не можна**;
- попередня правова кваліфікація в ЄРДР **не є остаточною**;
- до внесення відомостей повноцінне досудове розслідування **заборонене**;
- до внесення допускається **невідкладний огляд місця події**;
- щодо кримінальних проступків допускається спеціальний перелік додаткових дій;
- якщо відомості вніс прокурор, матеріали передаються за підслідністю протягом **5 робочих днів**;
- невнесення відомостей після спливу 24 годин може бути оскаржене слідчому судді;
- загальний строк подання такої скарги – **10 днів**.

Короткий підсумок

Досудове розслідування починається з моменту внесення відомостей до ЄРДР. Слідчий, дізнавач або прокурор зобов'язані зробити це **невідкладно, але не пізніше 24 годин** після отримання заяви, повідомлення або самостійного виявлення обставин, що можуть свідчити про кримінальне правопорушення.

До внесення відомостей здійснення досудового розслідування за загальним правилом заборонене. Винятками є, зокрема, **невідкладний огляд місця події** та спеціально

визначені дії щодо кримінальних проступків. Невнесення відомостей до ЄРДР оскаржується слідчому судді за **ст. 303–304 КПК України**.

<u>Формула для запам'ятовування</u>

Підстава:

заява / повідомлення / самостійне виявлення.

Строк:

до 24 годин → внести до ЄРДР.

Після внесення:

+ 24 години → витяг заявнику.

До ЄРДР:

загалом не можна → виняток: невідкладний огляд + спеціальні дії щодо проступку.

Бездіяльність:

24 години минули → скарга слідчому судді → ст. 303 КПК → 10 днів на оскарження.

Підслідність кримінальних правопорушень: предметна, персональна та територіальна підслідність; зміна підслідності; компетенція НП, СБУ, ДБР, БЕБ, НАБУ

Поняття підслідності

Підслідність – це сукупність установлених КПК правил, за якими визначається, **який саме орган досудового розслідування повинен здійснювати розслідування конкретного кримінального правопорушення**.

Основні правила визначені **ст. 216 КПК України**, а територіальні правила – **ст. 218 КПК України**.

У навчальній літературі традиційно розрізняють:

- **предметну підслідність** – залежно від виду кримінального правопорушення;
- **персональну підслідність** – залежно від статусу особи, яка його вчинила;
- **територіальну підслідність** – залежно від місця вчинення кримінального правопорушення.

У КПК ці критерії нерідко **поєднуються**. Наприклад, для підслідності НАБУ значення можуть одночасно мати вид кримінального правопорушення, статус суб'єкта та розмір предмета правопорушення або шкоди.

Національна поліція

За **ч. 1 ст. 216 КПК України**, слідчі органів Національної поліції здійснюють досудове розслідування **всіх кримінальних правопорушень, які не віднесені законом до підслідності інших органів досудового розслідування**.

Отже, підслідність Національної поліції має **загальний, залишковий характер**.

Практична формула:

якщо КПК не відносить правопорушення до СБУ, ДБР, БЕБ або НАБУ → розслідує Національна поліція.

Служба безпеки України

Слідчі органів безпеки здійснюють розслідування прямо визначених **ч. 2 ст. 216 КПК України** кримінальних правопорушень.

До них належать, зокрема:

- злочини проти основ національної безпеки – **ст. 109, 110, 110-2, 111, 111-1, 111-2, 112, 113, 114, 114-1, 114-2 КК України**;
- терористичні кримінальні правопорушення – **ст. 258–258-6 КК**;
- окремі правопорушення у сфері державної таємниці – **ст. 328–330 КК**;
- незаконне переправлення осіб через державний кордон у спеціально визначених випадках – **ст. 332-1, 332-2 КК**;
- окремі злочини проти миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку – **ст. 436, 436-2, 437–444, 446, 447 КК**;
- інші прямо перелічені у ч. 2 ст. 216 КПК правопорушення.

Таким чином, для СБУ домінує **предметний критерій**: вирішальним є те, чи включена відповідна стаття КК до переліку ч. 2 ст. 216 КПК.

Якщо під час розслідування правопорушень за **ст. 328, 329 або 422 КК** виявлено пов'язані правопорушення за **ст. 364, 365, 366, 367, 425, 426 КК**, вони також можуть розслідуватися органами безпеки, крім випадків підслідності НАБУ.

Державне бюро розслідувань

Підслідність ДБР значною мірою має **персональний характер**.

За **ч. 4 ст. 216 КПК України** ДБР розслідує кримінальні правопорушення, вчинені, зокрема:

- Президентом України, повноваження якого припинено;
- Прем'єр-міністром України;
- членами Кабінету Міністрів України;
- першими заступниками та заступниками міністрів;
- народними депутатами України;
- Уповноваженим Верховної Ради України з прав людини;
- Генеральним прокурором, його першим заступником та заступниками;
- Директором НАБУ;
- Директором БЕБ;
- Головою НБУ та його заступниками;
- Головою НАЗК та його заступником;
- Секретарем РНБО та його заступниками;
- суддями;
- працівниками правоохоронних органів;
- державними службовцями, посади яких належать до категорії **«А»**;
- іншими прямо визначеними у ч. 4 ст. 216 КПК особами,

крім випадків, коли відповідне кримінальне правопорушення підслідне НАБУ.

ДБР також розслідує:

- кримінальні правопорушення, вчинені службовими особами НАБУ та прокурорами САП, крім випадків внутрішньої підслідності НАБУ;
- **військові кримінальні правопорушення**, тобто правопорушення проти встановленого порядку несення військової служби, **крім ст. 422 КК України**.

Отже:

спеціальний високий статус особи / правоохоронець / військове кримінальне правопорушення → насамперед перевірити підслідність ДБР.

Бюро економічної безпеки України

Детективи БЕБ здійснюють досудове розслідування економічних кримінальних правопорушень, прямо визначених **ч. 3 ст. 216 КПК України**.

До основного переліку належать, зокрема, правопорушення за:

ст. 199, 200, 201-1, 201-3, 201-4, 203-2, 204, 205-1, 206, 212, 212-1, 218-1, 219, 220-1, 220-2, 222, 222-1, 223-1, 224, 229, 231, 232, 232-1, 232-2, 233 КК України.

Крім того, БЕБ розслідує:

- **ст. 191 КК**, якщо предметом кримінального правопорушення є бюджетне відшкодування;
- **ст. 206-2, 210, 211 КК**,

якщо такі правопорушення не віднесені до підслідності ДБР або НАБУ.

Особливо небезпечне правило стосується **ст. 191 та 364 КК України**.

БЕБ розслідує їх, якщо одночасно:

- розмір предмета кримінального правопорушення або завданої шкоди становить **від 1000 до 5000 прожиткових мінімумів для працездатних осіб**, установлених на час вчинення правопорушення;
- правопорушення вчинене службовою особою державного органу, органу місцевого самоврядування або суб'єкта господарювання, де частка державної чи комунальної власності перевищує 50 %;
- правопорушення не підслідне ДБР або НАБУ.

Важливо: межа **1000–5000 ПМ** діє після змін 2025 року. Старе правило **500–2000 ПМ** більше не є актуальним.

Національне антикорупційне бюро України

Підслідність НАБУ встановлена **ч. 5 ст. 216 КПК України** і визначається складною комбінацією:

вид кримінального правопорушення + статус особи та/або кількісний критерій.

НАБУ розслідує кримінальні правопорушення за:

ст. 191, 206-2, 209, 210, 211, 354 – щодо працівників юридичних осіб публічного права, 364, 366-2, 366-3, 368, 368-5, 369, 369-2, 410 КК України, якщо додатково наявна хоча б одна з умов ч. 5 ст. 216 КПК.

Перша умова – спеціальний суб'єкт.

До них належать, зокрема:

- Президент України, повноваження якого припинено;

- народний депутат України;
- Прем'єр-міністр та члени Кабінету Міністрів;
- перші заступники і заступники міністрів;
- окремі керівники та члени центральних державних органів;
- Голова НБУ та його заступники;
- Голова НАЗК та його заступник;
- Директор БЕБ та його заступник;
- державні службовці категорії **«А»**;
- депутати Верховної Ради АРК, обласних рад, Київської та Севастопольської міських рад;
- судді, крім суддів ВАКС, а також судді Конституційного Суду;
- визначені законом прокурори;
- окремі найвищі посадові особи правоохоронних, митних, податкових та інших органів;
- військовослужбовці **вищого офіцерського складу**;
- керівники суб'єктів великого підприємництва, у статутному капіталі яких державна або комунальна частка перевищує 50 %.

Друга умова – розмір предмета правопорушення або шкоди.

Для правопорушень за **ст. 354, 368, 369, 369-2 КК** предмет повинен становити **500 і більше прожиткових мінімумів для працездатних осіб**.

Для правопорушень за **ст. 191, 206-2, 209, 210, 211, 364, 410 КК** предмет або завдана шкода повинні становити **5000 і більше прожиткових мінімумів**, за умови вчинення правопорушення відповідною службовою особою державного органу, правоохоронного органу, військового формування, органу місцевого самоврядування або підприємства з державною чи комунальною часткою понад 50 %.

Третя умова стосується правопорушень за **ст. 369 та ч. 1 ст. 369-2 КК України**, якщо вони вчинені **щодо визначених законом високопосадовців або службових осіб**.

Отже, для НАБУ недостатньо лише того, що кримінальне правопорушення є **корупційним**. Необхідно перевірити **перелік складів у ч. 5 ст. 216 КПК + хоча б одну додаткову умову**.

Співвідношення БЕБ і НАБУ за ст. 191 та 364 КК

Після змін 2025 року особливо важливо запам'ятати:

- **БЕБ** – за наявності передбачених законом суб'єктних умов: **від 1000 до 5000 ПМ**;
- **НАБУ** – за відповідних умов: **5000 і більше ПМ**.

При цьому слід враховувати, що підслідність ДБР або спеціальний персональний критерій можуть змінити загальну схему.

Територіальна підслідність

За **ч. 1 ст. 218 КПК України**, досудове розслідування здійснює слідчий того органу досудового розслідування, **під юрисдикцією якого знаходиться місце вчинення кримінального правопорушення**.

Отже, основне територіальне правило:

місце вчинення кримінального правопорушення → територіально компетентний орган.

Якщо місце вчинення:

- **невідоме**;
- або кримінальне правопорушення вчинене **за межами України**,

місце проведення розслідування визначає прокурор з урахуванням, зокрема:

- місця виявлення ознак кримінального правопорушення;
- місця перебування підозрюваного;
- місця перебування більшості свідків;
- місця закінчення кримінального правопорушення;
- місця настання його наслідків.

Виявлення порушення правил підслідності

Якщо слідчий встановив, що кримінальне правопорушення **не належить до його компетенції**, він:

- протягом **5 днів** із дня встановлення таких обставин письмово повідомляє прокурора;
- продовжує розслідування до моменту, коли прокурор визначить іншу підслідність.

Прокурор:

- розглядає повідомлення слідчого протягом **10 днів** із дня його отримання;
- якщо обставини підтвердилися – постановою визначає належну підслідність.

Якщо прокурор **самостійно** встановив необхідність визначення іншої підслідності, він повинен прийняти відповідну постанову протягом **10 днів із дня встановлення таких обставин**.

Отже:

слідчий → 5 днів повідомити;

прокурор → 10 днів визначити.

Зміна підслідності при пов'язаних кримінальних правопорушеннях

Якщо під час розслідування встановлено інші пов'язані кримінальні правопорушення, які не підслідні цьому органу, і **виділити матеріали в окреме провадження неможливо**, прокурор, який здійснює процесуальне керівництво, своєю постановою визначає підслідність **усіх пов'язаних кримінальних правопорушень**. Це прямо передбачено **ч. 10 ст. 216 КПК України**.

Передача провадження іншому органу через неефективність розслідування

Це правило необхідно відмежовувати від звичайного визначення підслідності.

За **ч. 5 ст. 36 КПК України** Генеральний прокурор, керівник обласної прокуратури, їх перші заступники та заступники можуть **вмотивованою постановою** доручити розслідування іншому органу, у тому числі підрозділу вищого рівня в межах одного органу, якщо:

- досудове розслідування є **неефективним**;
- або існують об'єктивні обставини, які унеможливлюють функціонування відповідного органу чи здійснення ним розслідування в умовах воєнного стану.

Спеціальне правило щодо БЕБ

Якщо йдеться про кримінальні правопорушення, підслідні БЕБ, право:

- передати їх іншому органу;
- або, навпаки, доручити БЕБ розслідування правопорушення, підслідного іншому органу,

належить **Генеральному прокурору або особі, яка виконує його обов'язки**.

Особливий захист підслідності НАБУ

Кримінальне правопорушення, віднесене до підслідності НАБУ, **заборонено передавати іншому органу лише з мотивів неефективності розслідування**.

Передача можлива лише за наявності **об'єктивних обставин, що унеможливлюють функціонування НАБУ або здійснення ним розслідування в умовах воєнного стану**.

Таке рішення може прийняти:

- заступник Генерального прокурора – **керівник САП**;
- або **Генеральний прокурор / особа, яка виконує його обов'язки**.

Спеціальне правило щодо народного депутата України

Кримінальне правопорушення, вчинене народним депутатом України, не може бути передане будь-якому іншому органу.

Його розслідування може здійснюватися лише:

- **НАБУ**;
- або **центральним апаратом ДБР**,

відповідно до правил підслідності, встановлених КПК.

Спори про підслідність

За чинною редакцією **ст. 218 КПК України** спори про підслідність вирішує **керівник органу прокуратури вищого рівня**.

Спеціальні правила:

- якщо провадження **може належати до підслідності НАБУ**, спір вирішує **Генеральний прокурор або керівник САП / особа, яка виконує його обов'язки**;
- якщо провадження **може належати до підслідності БЕБ**, спір вирішує **Генеральний прокурор або особа, яка виконує його обов'язки**.

Ці правила є особливо важливими після змін, внесених у **липні 2025 року**.

Підслідність при дізнанні

За **ч. 11 ст. 216 КПК України**, при визначенні органу, який здійснюватиме досудове розслідування у формі **дізнання**, застосовуються ті самі правила підслідності, що передбачені ст. 216 КПК.

Отже, правила підслідності стосуються не лише досудового слідства, а й **кримінальних проступків**.

Спеціальні правила щодо пов'язаних правопорушень

КПК встановлює й окремі спеціальні правила.

Зокрема:

- правопорушення за **ст. 384, 385, 386, 387, 388, 396 КК України** розслідує орган, якому підслідне кримінальне правопорушення, у зв'язку з яким розпочато відповідне розслідування;
- щодо **ст. 209 і 209-1 КК України** розслідування здійснює орган, який розпочав розслідування або якому підслідне предикатне кримінальне правопорушення, крім випадків підслідності НАБУ.

Типові пастки ЄДКІ

Слід пам'ятати:

- **Національна поліція** має загальну залишкову підслідність;
- **СБУ** – переважно предметна підслідність щодо державної безпеки, тероризму, державної таємниці та окремих міжнародних злочинів;
- **ДБР** – передусім персональна підслідність щодо високопосадовців, правоохоронців, суддів та військових кримінальних правопорушень;
- **БЕБ** – економічні кримінальні правопорушення, прямо визначені ч. 3 ст. 216 КПК;
- **НАБУ** – лише визначений перелік корупційних та пов'язаних правопорушень + хоча б одна спеціальна умова;
- не кожний корупційний злочин автоматично підслідний НАБУ;
- для БЕБ за ст. 191 і 364 актуальна межа **1000–5000 ПМ**;
- для НАБУ за відповідними майновими складами – **5000 і більше ПМ**, а для ст. 354, 368, 369, 369-2 – **500 і більше ПМ**;
- основне територіальне правило – **місце вчинення кримінального правопорушення**;
- якщо слідчий виявив непідслідність – **5 днів** на повідомлення прокурора;
- прокурор – **10 днів** на визначення іншої підслідності;
- до прийняття постанови прокурора слідчий **не припиняє розслідування**;
- підслідність НАБУ має спеціальний захист: передати таке провадження іншому органу лише через «неефективність» **не можна**;
- спір щодо можливої підслідності НАБУ або БЕБ вирішується за спеціальними правилами;
- підслідність і **підсудність** – різні процесуальні категорії: те, що справу розслідує НАБУ, саме по собі ще не означає автоматично її підсудність ВАКС.

Короткий підсумок

Підслідність визначає компетентний орган досудового розслідування за **предметним, персональним і територіальним критеріями**. За загальним правилом Національна поліція розслідує всі кримінальні правопорушення, не віднесені до спеціальної підслідності; СБУ – визначені законом правопорушення у сфері державної безпеки; ДБР – передусім правопорушення спеціальних суб'єктів і військові кримінальні правопорушення; БЕБ – визначені економічні правопорушення; НАБУ – визначені корупційні та пов'язані правопорушення за наявності спеціальних умов.

Основне територіальне правило – розслідування за **місцем вчинення кримінального правопорушення**. При встановленні непідслідності слідчий протягом 5 днів повідомляє

прокурора, а прокурор протягом 10 днів визначає належну підслідність. Передача проваджень через неефективність регулюється окремо ст. 36 КПК і має спеціальні обмеження щодо БЕБ, НАБУ та кримінальних правопорушень народних депутатів України.

<u>Формула для запам'ятовування</u>

НП:

усе, що не віднесено до інших органів.

СБУ:

державна безпека + тероризм + таємниця + окремі міжнародні злочини.

ДБР:

високопосадовець / суддя / правоохоронець + військові правопорушення.

БЕБ:

економічні склади + ст. 191/364 → 1000–5000 ПМ за спеціальних умов.

НАБУ:

визначений склад + спеціальний суб'єкт / 500 ПМ / 5000 ПМ / спеціальний адресат неправомірної вигоди.

Територіально:

місце вчинення → 5 днів слідчому → 10 днів прокурору.

Зміна підслідності:

постанова прокурора; НАБУ – посилений спеціальний захист.

Об'єднання і виділення матеріалів досудового розслідування: підстави, процесуальне рішення, наслідки для строків

Поняття об'єднання і виділення матеріалів

Об'єднання та виділення матеріалів досудового розслідування – це процесуальні способи зміни структури кримінального провадження, які застосовуються для забезпечення **повноти, ефективності та належної організації досудового розслідування**.

Правила встановлені насамперед **ст. 217 КПК України**.

Підстави для об'єднання матеріалів

Відповідно до **ч. 1 ст. 217 КПК України**, в одному провадженні за необхідності можуть бути об'єднані матеріали досудових розслідувань:

- щодо **декількох осіб**, підозрюваних у вчиненні **одного кримінального правопорушення**;
- щодо **однієї особи**, підозрюваної у вчиненні **кількох кримінальних правопорушень**;
- у провадженнях, у яких підозрюваних ще не встановлено, якщо є достатні підстави вважати, що відповідні кримінальні правопорушення вчинені **однією особою або одними й тими самими особами**.

Отже, основою об'єднання є **фактичний або персональний зв'язок між кримінальними правопорушеннями**.

Об'єднання злочину і кримінального проступку

За загальним правилом матеріали досудових розслідувань щодо **кримінального проступку і злочину не об'єднуються**.

Однак КПК передбачає виняток: вони можуть бути об'єднані, якщо їх окреме розслідування може **негативно вплинути на повноту досудового розслідування та судового розгляду**.

У такому разі:

- і злочин, і кримінальний проступок розслідуються **за правилами досудового слідства**;
- спеціальні правила **глави 25 КПК про дізнання не застосовуються**.

Це важлива тестова пастка: правило «злочин і проступок ніколи не можна об'єднувати» – **неправильне**.

Підстави для виділення матеріалів

Відповідно до **ч. 3 ст. 217 КПК України**, в окреме провадження можуть бути виділені матеріали щодо одного або кількох кримінальних правопорушень, якщо:

- одна особа підозрюється у вчиненні **кількох кримінальних правопорушень**;
- дві чи більше особи підозрюються у вчиненні **одного або кількох кримінальних правопорушень**.

Наприклад, виділення може бути доцільним, якщо щодо одного співучасника розслідування вже завершене, а щодо іншого необхідно продовжувати слідчі дії.

Обмеження щодо виділення

За **ч. 4 ст. 217 КПК України** матеріали не можуть бути виділені в окреме провадження, якщо це може **негативно вплинути на повноту досудового розслідування та судового розгляду**.

Отже, виділення є допустимим лише тоді, коли поділ матеріалів не перешкоджає:

- правильному встановленню фактичних обставин;
- оцінці ролі співучасників;
- дослідженню взаємопов'язаних доказів;
- повному судовому розгляду.

Хто приймає рішення

Рішення про:

- **об'єднання** матеріалів;
- **виділення** матеріалів

приймає **прокурор**.

Рішення оформлюється **постановою прокурора** як процесуальним рішенням відповідно до загальних вимог КПК.

Слідчий або дізнавач самостійно прийняти рішення про об'єднання чи виділення матеріалів **не може**.

Оскарження рішення

Відповідно до **ч. 6 ст. 217 КПК України**, рішення прокурора про об'єднання або виділення матеріалів досудового розслідування **не підлягає оскарженню**.

Це спеціальне правило ст. 217 КПК.

День початку розслідування у виділеному провадженні

За **ч. 7 ст. 217 КПК України**, днем початку досудового розслідування у провадженні, **виділеному в окреме провадження**, є:

день, коли було розпочато досудове розслідування, з якого виділено відповідні матеріали.

Тому виділення матеріалів **не створює нового початкового моменту досудового розслідування** лише через присвоєння новому провадженню окремого номера в ЄРДР.

Отже:

виділення → нове окреме провадження, але день початку береться з первісного провадження.

День початку при об'єднанні

Якщо об'єднуються матеріали кількох досудових розслідувань, днем початку об'єднаного провадження вважається:

день початку того розслідування, яке розпочалося раніше.

Це також прямо передбачено **ч. 7 ст. 217 КПК України**.

Вплив об'єднання на строки досудового розслідування

Для обчислення строків в об'єднаному провадженні застосовуються спеціальні правила **ст. 219 КПК України**.

Якщо провадження розслідувалися **в один і той самий проміжок часу**, загальний строк визначається шляхом:

поглинання меншого строку більшим.

Тобто один і той самий календарний проміжок **не рахується двічі**.

Якщо провадження розслідувалися **у різні проміжки часу**, строки, які не перетинаються, **додаються** у межах максимально допустимого строку, встановленого КПК для відповідного кримінального правопорушення.

Отже:

одночасні строки → поглинання;

непересічні строки → додавання.

Хто визначає загальний строк після об'єднання

Загальний строк досудового розслідування в об'єднаному провадженні визначається **прокурором**, про що приймається відповідна **постанова**.

За необхідності одночасно може бути вирішено питання про продовження строку у передбаченому КПК порядку.

Тобто сам факт об'єднання **не означає автоматичного початку нового повного строку досудового розслідування**.

Вплив виділення на строки

Виділення матеріалів також **не обнуляє вже минулий строк досудового розслідування**.

Оскільки за ч. 7 ст. 217 днем початку виділеного провадження є день початку первісного розслідування, виділення не може використовуватися як процесуальний спосіб штучно отримати новий строк для розслідування.

Особливо важливо це враховувати щодо строків, які обчислюються **після повідомлення особі про підозру**: виділення матеріалів щодо цієї особи саме по собі не анулює вже використаного часу.

Об'єднання і підслідність

Об'єднання матеріалів необхідно відрізняти від визначення підслідності.

Якщо об'єднуються пов'язані кримінальні правопорушення, що належать до компетенції різних органів, питання про те, який орган здійснюватиме подальше розслідування, вирішується за спеціальними правилами **ст. 216 КПК України**.

Зокрема, якщо пов'язані кримінальні правопорушення не можна виділити в окремі провадження, прокурор у передбаченому КПК порядку визначає підслідність усього пов'язаного комплексу.

Тому:

об'єднання матеріалів ≠ автоматична зміна підслідності.

Об'єднання не означає автоматичного злиття всіх епізодів у єдине обвинувачення

Кожне кримінальне правопорушення в об'єднаному провадженні зберігає власне кримінально-правове значення.

Сам факт об'єднання матеріалів:

- не змінює кваліфікацію діянь;
- не створює автоматично співучасті між особами;
- не означає, що докази одного епізоду автоматично доводять інший епізод.

Об'єднання є насамперед **процесуальним способом організації розслідування**.

Практика Верховного Суду

Касаційний кримінальний суд у 2026 році звернув увагу, що саме по собі виділення або об'єднання кримінального провадження **не потребує повторного визначення слідчого чи групи слідчих**, якщо відповідні слідчі вже були належним чином уповноважені після початку первісного досудового розслідування і не втратили своїх повноважень.

Також Верховний Суд зазначав, що ст. 217 КПК **не встановлює обов'язку попередньо виділяти окремий епізод у нове провадження лише для того, щоб закрити провадження щодо цього епізоду**.

Для ЄДКІ це допомагає уникнути помилкової формули:

«кожне окреме процесуальне рішення щодо епізоду обов'язково потребує його попереднього виділення» – ні.

Типові пастки ЄДКІ

Слід пам'ятати:

- рішення про об'єднання або виділення приймає **прокурор**, а не слідчий;
- об'єднати можна провадження щодо **кількох осіб – одного правопорушення**, **однієї особи – кількох правопорушень**, а також пов'язані провадження без установленого підозрюваного;
- злочин і кримінальний проступок за загальним правилом не об'єднуються, **але КПК передбачає виняток**;
- якщо злочин і проступок об'єднані, розслідування проводиться **за правилами досудового слідства**, а глава 25 КПК не застосовується;
- виділення заборонене, якщо воно може негативно вплинути на **повноту досудового розслідування та судового розгляду**;
- постанова прокурора про об'єднання чи виділення **не оскаржується**;
- у виділеному провадженні днем початку є день початку **первісного провадження**;
- при об'єднанні днем початку є дата **найраніше розпочатого провадження**;
- об'єднання **не дає нового повного строку** розслідування;
- строки, що збігалися, – **поглинаються**, строки, які не перетиналися, – **додаються**;
- виділення матеріалів **не обнуляє строки**;
- об'єднання матеріалів і визначення підслідності – **різні процесуальні питання**.

Короткий підсумок

Матеріали досудових розслідувань можуть бути об'єднані за наявності зв'язку між кримінальними правопорушеннями або особами, а виділені – якщо окреме провадження сприятиме належній організації розслідування і **не зашкодить його повноті та майбутньому судовому розгляду**. Рішення приймає **прокурор постановою**, яка за ст. 217 КПК не підлягає оскарженню.

Об'єднання або виділення не повинно використовуватися для штучного поновлення строків. У виділеному провадженні зберігається дата початку первісного розслідування; в об'єднаному – дата найбільш раннього з об'єднаних проваджень. При обчисленні загального строку одночасні проміжки поглинаються, а проміжки, які не перетинаються, додаються у встановлених КПК межах.

<u>Формула для запам'ятовування</u>

Об'єднання:

кілька осіб → одне правопорушення;

одна особа → кілька правопорушень;

немає підозрюваного → є підстави вважати, що правопорушення пов'язані однією особою/особами.

Злочин + проступок:

загалом окремо → винятково можна разом → тоді досудове слідство.

Виділення:

можна, якщо не шкодить повноті розслідування і судового розгляду.

Рішення:

прокурор → постанова → не оскаржується.

Строки:

виділення → строк не починається заново;

об'єднання → одночасні періоди поглинаються, різні – додаються.

Місце проведення досудового розслідування та слідча група: повноваження слідчого, дізнавача, керівника органу досудового розслідування і прокурора

Загальне правило щодо місця проведення досудового розслідування

Відповідно до **ч. 1 ст. 218 КПК України**, досудове розслідування здійснюється слідчим того органу досудового розслідування, **під юрисдикцією якого знаходиться місце вчинення кримінального правопорушення**.

Отже, основне правило:

місце вчинення кримінального правопорушення → територіально компетентний орган досудового розслідування.

Територіальне правило застосовується після визначення належної **предметної та персональної підслідності** за ст. 216 КПК.

Якщо місце вчинення невідоме або правопорушення вчинене за межами України

Якщо місце вчинення кримінального правопорушення:

- **невідоме**;
- або воно вчинене **за межами України**,

місце проведення досудового розслідування визначає **відповідний прокурор**.

При цьому він враховує, зокрема:

- місце виявлення ознак кримінального правопорушення;
- місце перебування підозрюваного;
- місце перебування більшості свідків;
- місце закінчення кримінального правопорушення;
- місце настання його наслідків;
- інші обставини, важливі для ефективного розслідування.

Виявлення непідслідності

Якщо слідчий встановив, що кримінальне правопорушення не належить до його компетенції, він:

- протягом **5 днів** із дня встановлення таких обставин письмово повідомляє прокурора;
- продовжує здійснювати розслідування, доки прокурор не визначить іншу підслідність.

Прокурор розглядає повідомлення слідчого протягом **10 днів** і, якщо наведені обставини підтверджуються, приймає постанову про визначення підслідності.

Якщо прокурор самостійно встановив необхідність визначити іншу підслідність, він також повинен прийняти відповідну постанову протягом **10 днів**.

Отже, встановлення непідслідності **не означає негайного припинення розслідування слідчим**.

Перевірка наявності іншого кримінального провадження

На початку розслідування слідчий зобов'язаний перевірити, чи не розпочато вже досудове розслідування **щодо того самого кримінального правопорушення**.

Якщо таке провадження вже здійснюється іншим слідчим, слідчий:

- передає йому наявні матеріали та відомості;
- повідомляє прокурора;
- повідомляє потерпілого або заявника;
- вносить відповідні відомості до ЄРДР.

Це запобігає паралельному здійсненню кількох розслідувань одного й того самого кримінального правопорушення.

Перехід між досудовим слідством і дізнанням

Якщо під час **досудового слідства** встановлено, що в діях особи є лише кримінальний проступок і відсутній склад злочину, слідчий **за погодженням із прокурором** направляє матеріали керівнику органу дізнання з урахуванням підслідності.

Якщо під час **дізнання** встановлено, що особа вчинила злочин, дізнавач **за погодженням із прокурором** направляє матеріали керівнику органу досудового розслідування з урахуванням підслідності.

Отже:

злочин → слідство;

проступок → дізнання;

змінилася правова природа діяння → матеріали передаються за погодженням із прокурором.

Проведення слідчих дій на території іншого органу

Відповідно до **ч. 6 ст. 218 КПК України**, слідчий або прокурор має право:

- **самостійно провести** слідчі (розшукові) чи негласні слідчі (розшукові) дії на території, що перебуває під юрисдикцією іншого органу досудового розслідування;
- або своєю постановою **доручити їх проведення відповідному органу**, який зобов'язаний таке доручення виконати.

Отже, територіальна юрисдикція органу не означає, що слідчий абсолютно позбавлений можливості здійснювати процесуальні дії за її межами.

Одноособове розслідування та слідча група

За **ст. 38 КПК України** досудове слідство може здійснюватися:

- **слідчим одноособово**;
- **слідчою групою**.

Якщо розслідування здійснює слідча група, **керівник органу досудового розслідування**:

- визначає слідчих, які входять до її складу;

- визначає **старшого слідчої групи**, який керує діями інших слідчих.

При цьому всі слідчі, включені до групи, набувають повноважень слідчого у відповідному кримінальному провадженні.

Міжвідомча слідча група в умовах воєнного стану

Під час дії воєнного стану керівник органу досудового розслідування має право своєю **вмотивованою постановою**, погодженою з керівниками відповідних органів досудового розслідування:

- утворити **міжвідомчу слідчу групу**;
- визначити у її складі старшого слідчого, який керуватиме діями інших слідчих.

Це спеціальне правило **ч. 4 ст. 39 КПК України**.

Хто визначає конкретного слідчого і дізнавача

Слідчого, який здійснюватиме конкретне досудове розслідування, визначає **керівник органу досудового розслідування**.

Дізнавача визначає:

- **керівник органу дізнання**;
- а за відсутності підрозділу дізнання – **керівник органу досудового розслідування**.

Це прямо передбачено **ст. 214 КПК України**.

Тому прокурор здійснює процесуальне керівництво, але за загальним правилом **не формує склад звичайної слідчої групи замість керівника органу досудового розслідування**.

Повноваження слідчого

За **ст. 40 КПК України** слідчий відповідає за **законність і своєчасність здійснення процесуальних дій**.

Він уповноважений:

- починати досудове розслідування;
- проводити слідчі (розшукові) та у передбачених випадках негласні слідчі (розшукові) дії;
- доручати їх проведення оперативним підрозділам;
- звертатися **за погодженням із прокурором** до слідчого судді з клопотаннями про заходи забезпечення, слідчі та негласні слідчі дії;
- повідомляти особі про підозру **за погодженням із прокурором**;
- складати за результатами розслідування обвинувальний акт або відповідне клопотання і подавати його прокурору;
- приймати передбачені КПК процесуальні рішення, у тому числі у визначених законом випадках про закриття провадження.

Слідчий є **самостійним у своїй процесуальній діяльності**, але зобов'язаний виконувати законні письмові доручення та вказівки прокурора.

Відмова прокурора погодити клопотання слідчого

Якщо прокурор відмовив у погодженні клопотання слідчого до слідчого судді, слідчий може звернутися до **керівника органу досудового розслідування**.

Керівник після вивчення матеріалів може ініціювати розгляд питання перед **прокурором вищого рівня**, який протягом **3 днів**:

- погоджує клопотання;
- або відмовляє у погодженні.

Повноваження дізнавача

Відповідно до **ст. 40-1 КПК України**, дізнавач при здійсненні дізнання **наділяється повноваженнями слідчого**, але діє з урахуванням спеціальних правил щодо кримінальних проступків.

Дізнавач уповноважений, зокрема:

- починати дізнання;
- проводити передбачені КПК процесуальні дії щодо кримінальних проступків;
- проводити слідчі (розшукові), а у передбачених законом випадках – негласні слідчі (розшукові) дії;
- давати доручення оперативним підрозділам;
- за погодженням із прокурором звертатися до слідчого судді;
- за погодженням із прокурором повідомляти про підозру у вчиненні кримінального проступку;
- складати обвинувальний акт чи відповідне клопотання;
- приймати передбачені законом процесуальні рішення, у тому числі щодо закриття провадження.

Дізнавач є **процесуально самостійним**, але зобов'язаний виконувати письмові законні доручення і вказівки прокурора.

Керівник органу досудового розслідування

Відповідно до **ст. 39 КПК України**, керівник органу досудового розслідування **організовує досудове розслідування**.

До його основних повноважень належать:

- визначати слідчого або групу слідчих;
- визначати старшого слідчої групи;
- відсторонювати слідчого вмотивованою постановою за наявності підстав для відводу або у разі неефективного розслідування та призначати іншого;
- ознайомлюватися з матеріалами;
- давати слідчому **письмові вказівки**, які не можуть суперечити рішенням і вказівкам прокурора;
- вживати заходів для усунення порушень закону, допущених слідчим;
- у передбачених КПК випадках погоджувати проведення слідчих дій і продовжувати строк їх проведення;
- особисто здійснювати досудове розслідування, користуючись повноваженнями слідчого.

Керівник органу досудового розслідування зобов'язаний виконувати **письмові доручення і вказівки прокурора**.

Керівник органу досудового розслідування і керівник органу дізнання – різні суб'єкти

Їх не слід ототожнювати.

Керівник органу досудового розслідування діє за ст. 39 КПК та організовує **досудове слідство**.

Керівник органу дізнання діє за ст. 39-1 КПК та організовує **дізнання**.

Саме керівник органу дізнання за загальним правилом визначає дізнавача, який здійснюватиме конкретне дізнання.

Повноваження прокурора

Прокурор здійснює нагляд за додержанням законів під час досудового розслідування у формі **процесуального керівництва**.

За **ст. 36 КПК України** він уповноважений, зокрема:

- починати досудове розслідування;
- мати доступ до матеріалів досудового розслідування;
- доручати органу досудового розслідування його проведення;
- давати слідчому та органу досудового розслідування обов'язкові письмові доручення і вказівки;
- доручати проведення слідчих та негласних слідчих дій;
- брати участь у них або у необхідних випадках проводити їх особисто;
- скасовувати незаконні та необґрунтовані постанови слідчих;
- ініціювати перед керівником органу досудового розслідування відсторонення слідчого;
- приймати передбачені КПК процесуальні рішення;
- погоджувати або відмовляти у погодженні клопотань слідчого до слідчого судді;
- повідомляти особі про підозру;
- затверджувати обвинувальний акт або в передбачених випадках самостійно його складати;
- звертатися з відповідним підсумковим процесуальним документом до суду.

Прокурор є **самостійним у своїй процесуальній діяльності**.

Співвідношення повноважень основних суб'єктів

Необхідно чітко розмежовувати:

слідчий → безпосередньо здійснює досудове слідство;

дізнавач → безпосередньо здійснює дізнання;

керівник органу досудового розслідування → організовує досудове слідство та визначає слідчого/групу;

прокурор → здійснює процесуальне керівництво та нагляд за додержанням закону.

Організаційна підпорядкованість слідчого керівнику органу досудового розслідування не скасовує його **процесуальної самостійності**, але водночас слідчий зобов'язаний виконувати законні письмові вказівки прокурора.

Типові пастки ЄДКІ

Слід пам'ятати:

- загальне правило місця розслідування – **місце вчинення кримінального правопорушення**;
- якщо місце невідоме або правопорушення вчинене за кордоном, місце розслідування визначає **прокурор**;
- при встановленні непідслідності слідчий **не припиняє розслідування негайно**;
- слідчий має **5 днів** на повідомлення прокурора, прокурор – **10 днів** на визначення іншої підслідності;
- на початку розслідування слідчий перевіряє, чи не існує вже провадження щодо **того самого кримінального правопорушення**;
- слідчий або прокурор можуть проводити слідчі дії на території іншого органу або **доручити їх цьому органу**;
- досудове слідство здійснюється **одноособово або слідчою групою**;
- склад слідчої групи і старшого визначає **керівник органу досудового розслідування**;
- під час воєнного стану можуть створюватися **міжвідомчі слідчі групи**;
- дізнавача за загальним правилом визначає **керівник органу дізнання**, а не керівник слідчого підрозділу;
- слідчий і дізнавач процесуально самостійні, але виконують **законні письмові доручення і вказівки прокурора**;
- письмові вказівки керівника органу досудового розслідування **не можуть суперечити рішенням і вказівкам прокурора**;
- прокурор здійснює **процесуальне керівництво**, а керівник органу досудового розслідування – **організацію розслідування**.

Короткий підсумок

За загальним правилом досудове розслідування здійснює слідчий органу, під територіальною юрисдикцією якого знаходиться **місце вчинення кримінального правопорушення**. Якщо місце невідоме або правопорушення вчинено за межами України, його визначає прокурор. Слідчий і прокурор можуть самостійно проводити слідчі дії на території іншого органу або доручити їх проведення відповідному органу.

Досудове слідство може здійснюватися одним слідчим або слідчою групою. Слідчого, склад групи і старшого визначає керівник органу досудового розслідування. Слідчий безпосередньо здійснює розслідування, дізнавач – дізнання, керівник органу досудового розслідування організовує слідство, а прокурор здійснює процесуальне керівництво і нагляд за додержанням закону.

<u>Формула для запам'ятовування</u>

Місце:

місце вчинення → компетентний територіальний орган.

Невідоме місце / за кордоном:

визначає прокурор.

Непідслідність:

слідчий – 5 днів → прокурор – 10 днів.

Слідча група:

керівник ОДР → склад групи + старший слідчий.

Функції:

слідчий = розслідує;

дізнавач = здійснює дізнання;

керівник ОДР = організовує;

прокурор = процесуально керує і наглядає.

Строки досудового розслідування: момент обчислення, строки після повідомлення про підозру, продовження строків, наслідки їх спливу

Момент обчислення строку досудового розслідування

За чинною редакцією **ч. 1 ст. 219 КПК України** строк досудового розслідування обчислюється **з моменту повідомлення особі про підозру** до:

- дня звернення до суду з обвинувальним актом;
- дня звернення з клопотанням про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру;
- дня звернення з клопотанням про звільнення особи від кримінальної відповідальності;
- дня звернення з клопотанням про закриття кримінального провадження;
- або дня ухвалення рішення про закриття кримінального провадження.

Важливо: з **1 січня 2024 року** КПК більше не встановлює загального граничного строку досудового розслідування **від внесення відомостей до ЄРДР до повідомлення особі про підозру**. Зміни поширюються на всі кримінальні провадження, досудове розслідування або судовий розгляд яких не були завершені станом на 1 січня 2024 року.

Це не означає, що розслідування до повідомлення про підозру може тривати безконтрольно: продовжує діяти загальна вимога здійснювати кримінальне провадження у **розумні строки** за ст. 28 КПК України.

Строки щодо кримінальних проступків

Відповідно до **ч. 3 ст. 219 КПК України**, після повідомлення особі про підозру у вчиненні кримінального проступку досудове розслідування має бути закінчено:

- протягом **72 годин** – у разі повідомлення про підозру у вчиненні кримінального проступку або затримання особи в порядку, передбаченому ч. 4 ст. 298-2 КПК;
- протягом **20 діб** – якщо підозрюваний не визнає вину, необхідно провести додаткові слідчі (розшукові) дії або кримінальний проступок вчинено неповнолітнім;
- протягом **1 місяця** – якщо особа заявила клопотання про проведення експертизи у випадку, передбаченому ч. 2 ст. 298-4 КПК України.

Отже, для проступків строки після повідомлення про підозру залежать від конкретної процесуальної ситуації.

Строк щодо злочину

У разі повідомлення особі про підозру у вчиненні **злочину** досудове розслідування за загальним правилом повинно бути закінчено:

протягом 2 місяців із дня повідомлення про підозру.

Це правило встановлене **п. 4 ч. 3 ст. 219 КПК України**.

Тяжкість злочину не змінює первісного двомісячного строку, але впливає на **максимальний строк, до якого розслідування може бути продовжене**.

Максимальні строки після продовження

За **ч. 4 ст. 219 КПК України** загальний строк досудового розслідування після повідомлення про підозру не може перевищувати:

- **1 місяця** – щодо кримінального проступку у випадках, передбачених п. 1 і 2 ч. 3 ст. 219 КПК;
- **6 місяців** – щодо **нетяжкого злочину**;
- **12 місяців** – щодо **тяжкого або особливо тяжкого злочину**.

Таким чином:

нетяжкий злочин → максимум 6 місяців;

тяжкий / особливо тяжкий → максимум 12 місяців.

Продовження строку щодо кримінального проступку

Якщо через складність провадження дізнання неможливо завершити у строк **72 години або 20 діб**, відповідний строк може бути продовжений **прокурором** у межах максимально допустимого строку – **до 1 місяця**.

Якщо строк у 1 місяць уже прямо застосовується через заявлення клопотання про проведення експертизи за ч. 2 ст. 298-4 КПК, він є граничним для цієї процесуальної ситуації.

Продовження строку щодо злочину

Якщо розслідування злочину неможливо завершити протягом первісних **2 місяців**, строк може бути продовжений:

- **до 3 місяців** – керівником окружної прокуратури, керівником обласної прокуратури або його першим заступником чи заступником, заступником Генерального прокурора;
- **до 6 місяців** – слідчим суддею;
- **до 12 місяців** – слідчим суддею.

При цьому продовження до 6 або 12 місяців здійснюється на підставі клопотання, погодженого прокурором відповідного рівня у порядку **ст. 294–295-1 КПК України**.

Критерій складності провадження

За **ч. 4 ст. 294 КПК України** строк розслідування злочину може бути продовжений:

- до **3 місяців** – внаслідок **складності** провадження;
- до **6 місяців** – внаслідок **особливої складності**;
- до **12 місяців** – внаслідок **виняткової складності**.

Отже, сам факт незавершеності розслідування не є достатньою підставою для продовження строку.

Порядок продовження слідчим суддею

Клопотання про продовження строку, коли відповідне рішення належить до компетенції слідчого судді, розглядається за **ст. 295-1 КПК України**.

Слідчий суддя повинен розглянути його:

- протягом **3 днів із дня одержання**;
- але в будь-якому разі **до спливу чинного строку досудового розслідування**;
- за участю слідчого або прокурора, а після повідомлення про підозру – також **підозрюваного та його захисника**.

Ухвала про продовження строку **не підлягає оскарженню**.

Що необхідно довести для продовження

При продовженні строку після повідомлення про підозру необхідно обґрунтувати, що додатковий строк потрібний, зокрема:

- для отримання доказів, які можуть бути використані під час судового розгляду;
- для проведення або завершення експертизи;
- і що ці дії **не могли бути здійснені або завершені раніше з об'єктивних причин**.

Слідчий суддя також перевіряє наявність достатніх підстав вважати, що:

- подія кримінального правопорушення мала місце;
- підозрюваний причетний до неї.

Які періоди не включаються до строку

За **ч. 5 ст. 219 КПК України** до строку досудового розслідування не включається:

- період **зупинення кримінального провадження** – від дня винесення постанови про зупинення до дня винесення постанови про його відновлення;
- строк **ознайомлення сторін з матеріалами досудового розслідування** в порядку ст. 290 КПК України.

Водночас до строку включаються:

- **день винесення постанови про зупинення**;
- **день повідомлення стороні захисту про завершення досудового розслідування та надання доступу до матеріалів**.

Практично це означає:

повідомлення про завершення розслідування – цей день рахується;

з наступного дня період ознайомлення за ст. 290 – не рахується.

Скасування постанови про зупинення слідчим суддею

Якщо постанова про зупинення досудового розслідування надалі **скасована слідчим суддею**, строк від дня її винесення до дня скасування **включається** до строку досудового розслідування.

Виняток становлять випадки постановлення рішення про зупинення у порядку **ст. 615 КПК України** в умовах воєнного стану.

Відкриття матеріалів за ст. 290 КПК і закінчення строку

Повідомити про завершення досудового розслідування та відкрити матеріали стороні захисту необхідно **до спливу строку досудового розслідування**.

Період ознайомлення не зараховується до строку, однак після завершення ознайомлення перебіг невикористаного залишку строку **відновлюється**.

До закінчення цього строку сторона обвинувачення повинна завершити необхідні процесуальні дії та звернутися до суду з відповідним підсумковим процесуальним документом. Судова практика виходить із того, що складання чи затвердження обвинувального акта саме по собі не замінює своєчасного **звернення з ним до суду**.

Наслідки спливу строку після повідомлення про підозру

За **п. 10 ч. 1 ст. 284 КПК України** кримінальне провадження підлягає закриттю, якщо:

- особі повідомлено про підозру;
- строк досудового розслідування, визначений ст. 219 КПК, **закінчився**;
- до його спливу досудове розслідування не було завершене належним способом.

Виняток становить провадження щодо **тяжкого або особливо тяжкого злочину проти життя та здоров'я особи**.

Отже:

сплив строку після повідомлення про підозру → за загальним правилом закриття провадження.

Чи можна продовжити вже сплівлий строк

Ні. Клопотання про продовження має бути вирішене **до закінчення чинного строку**.

Ст. 295-1 КПК прямо вимагає від слідчого судді розглянути клопотання до його спливу. Тому механізм продовження не є способом **відновити строк, який уже закінчився**.

Відмова слідчого судді у продовженні

Якщо слідчий суддя відмовив у продовженні строку, прокурор зобов'язаний **протягом 5 днів** здійснити одну з дій, передбачених ч. 2 ст. 283 КПК України, тобто прийняти належне рішення про закінчення досудового розслідування.

Це не означає, що прокурор отримує додаткові п'ять днів понад уже встановлений граничний строк: процесуальне рішення має прийматися з урахуванням чинних строків досудового розслідування.

Розумні строки

Граничні строки ст. 219 КПК не скасовують вимог **ст. 28 КПК України**.

Навіть якщо максимальний строк ще не сплив, досудове розслідування повинно здійснюватися **без невиправданої затримки**.

При визначенні розумності строку враховуються:

- складність кримінального провадження;
- поведінка учасників;

- спосіб здійснення своїх повноважень слідчим, прокурором і судом.

Типові пастки ЄДКІ

Слід пам'ятати:

- з **1 січня 2024 року** загальні строки за ст. 219 КПК обчислюються **з повідомлення особі про підозру**, а не з внесення відомостей до ЄРДР;
- старі строки **12 і 18 місяців до повідомлення про підозру** більше не застосовуються;
- щодо злочину первісний строк завжди **2 місяці**, незалежно від його тяжкості;
- тяжкість злочину визначає **граничну можливість продовження**: 6 або 12 місяців;
- для кримінальних проступків діють спеціальні строки **72 години / 20 діб / 1 місяць**;
- нетяжкий злочин → максимум **6 місяців**;
- тяжкий або особливо тяжкий → максимум **12 місяців**;
- до **3 місяців** продовжує визначений законом прокурор;
- до **6 і 12 місяців** – слідчий суддя;
- продовжити строк після його спливу **не можна**;
- період зупинення та період ознайомлення за ст. 290 за загальним правилом **не включаються** до строку;
- день повідомлення про завершення розслідування **включається** до строку;
- якщо постанову про зупинення скасовано слідчим суддею, відповідний період за загальним правилом **зараховується** до строку;
- після повідомлення про підозру сплив строку є підставою для **закриття за п. 10 ч. 1 ст. 284 КПК**, крім тяжкого або особливо тяжкого злочину проти життя та здоров'я особи;
- скласти обвинувальний акт у строк недостатньо – необхідно своєчасно **звернутися з ним до суду**.

Короткий підсумок

За чинною редакцією КПК строк досудового розслідування за ст. 219 обчислюється **з моменту повідомлення особі про підозру**. Для кримінального проступку діють спеціальні строки 72 години, 20 діб або 1 місяць, а щодо злочину первісний строк становить **2 місяці**. Максимальний строк після продовження становить **6 місяців щодо нетяжкого злочину та 12 місяців щодо тяжкого або особливо тяжкого злочину**.

Періоди зупинення провадження та ознайомлення з матеріалами за ст. 290 КПК за загальним правилом не включаються до строку. Сплив строку після повідомлення про підозру є підставою для закриття кримінального провадження за **п. 10 ч. 1 ст. 284 КПК**, крім проваджень щодо тяжких або особливо тяжких злочинів проти життя та здоров'я особи.

<u>Формула для запам'ятовування</u>

З 01.01.2024:

підозра → починаємо рахувати строк ст. 219.

Проступок:

72 години / 20 діб / 1 місяць.

Злочин:

2 місяці → 3 місяці → 6 місяців → 12 місяців.

Хто продовжує:

до 3 міс. → прокурор;

до 6 / 12 міс. → слідчий суддя.

Максимум:

нетяжкий → 6 міс.;

тяжкий / особливо тяжкий → 12 міс.

Не рахуємо:

зупинення + ознайомлення за ст. 290.

Сплив строку:

п. 10 ч. 1 ст. 284 → закриття, крім тяжких / особливо тяжких злочинів проти життя та здоров'я.

Повідомлення про підозру: підстави, випадки обов'язкового повідомлення, зміст письмового повідомлення, порядок вручення, зміна повідомлення про підозру

Поняття повідомлення про підозру

Повідомлення про підозру – це процесуальна дія, внаслідок якої особі офіційно повідомляється, у вчиненні якого кримінального правопорушення вона підозрюється, і вона набуває процесуального статусу **підозрюваного** у випадках, передбачених КПК України.

Відповідно до **ч. 1 ст. 42 КПК України**, підозрюваним є:

- особа, якій у порядку ст. 276–279 КПК повідомлено про підозру;
- особа, затримана за підозрою у вчиненні кримінального правопорушення;
- особа, щодо якої складено повідомлення про підозру, але його не вручено через невстановлення її місцезнаходження, якщо вжито заходів для вручення у спосіб, передбачений КПК.

Отже, **фактичне вручення письмового повідомлення – не єдиний можливий спосіб набуття статусу підозрюваного**.

Випадки обов'язкового повідомлення про підозру

За **ч. 1 ст. 276 КПК України** повідомлення про підозру обов'язково здійснюється у трьох випадках:

- **затримання особи** на місці вчинення кримінального правопорушення або безпосередньо після його вчинення;
- **обрання щодо особи запобіжного заходу**;
- наявності **достатніх доказів для підозри особи у вчиненні кримінального правопорушення**.

Саме третя підстава є основною доказовою підставою повідомлення про підозру в звичайному перебігу досудового розслідування.

Достатність доказів для підозри

КПК не встановлює кількісного переліку доказів, необхідних для повідомлення про підозру.

Необхідною є така сукупність фактичних даних, яка на відповідному етапі розслідування дає **обґрунтовану процесуальну підставу пов'язувати конкретну особу з кримінальним правопорушенням**.

При цьому повідомлення про підозру:

- не є висновком про винуватість;
- не потребує такого самого рівня доказової переконливості, як обвинувальний вирок;
- повинно ґрунтуватися на конкретних матеріалах кримінального провадження, а не на припущеннях.

Хто складає письмове повідомлення

За **ст. 277 КПК України** письмове повідомлення про підозру складається:

- **прокурором**;
- **слідчим за погодженням із прокурором**.

У кримінальному провадженні щодо **кримінального проступку** повідомлення про підозру складає:

- **дізнавач за погодженням із прокурором**.

Це спеціально встановлено **ст. 298-4 КПК України**.

Особливий порядок щодо окремих категорій осіб регулюється **главою 37 КПК України**.

Зміст письмового повідомлення

Відповідно до **ст. 277 КПК України**, письмове повідомлення про підозру повинно містити:

- прізвище та посаду слідчого або прокурора, який здійснює повідомлення;
- анкетні дані особи:
    - прізвище;
    - ім'я;
    - по батькові;
    - дату і місце народження;
    - місце проживання;
    - громадянство;
- найменування або номер кримінального провадження;
- **зміст підозри**;
- правову кваліфікацію кримінального правопорушення із зазначенням статті або частини статті КК України;
- **стислий виклад фактичних обставин**, у тому числі:
    - час;
    - місце;
    - інші суттєві обставини, відомі на момент повідомлення;
- права підозрюваного;

- підпис слідчого або прокурора, який здійснив повідомлення.

Для ЄДКІ особливо важливо розрізняти:

зміст підозри → що саме інкримінується особі;

правова кваліфікація → відповідна норма КК;

фактичні обставини → коли, де і яким чином, за наявною на цей момент інформацією, вчинено діяння.

Роз'яснення прав підозрюваного

У випадках, передбачених ст. 276 КПК, слідчий, прокурор або інша уповноважена службова особа зобов'язані **невідкладно повідомити підозрюваному його права**, передбачені ст. 42 КПК України.

На прохання підозрюваного відповідна службова особа повинна **детально роз'яснити кожне з цих прав**.

Отже, повідомлення про підозру включає не лише доведення до відома особи суті підозри, а й забезпечення реальної можливості користуватися правами сторони захисту.

Загальний порядок вручення

За **ч. 1 ст. 278 КПК України** письмове повідомлення про підозру повинно бути вручено **в день його складення**:

- слідчим;
- або прокурором.

Якщо особисте вручення цього дня неможливе, повідомлення вручається **у спосіб, передбачений КПК для вручення повідомлень**.

Це означає застосування загального механізму повідомлення, передбаченого **ст. 111 КПК**, а через неї – відповідних правил глави 11 щодо способів повідомлення.

Невстановлене місцезнаходження особи

Якщо місцезнаходження особи не встановлено, але:

- письмове повідомлення про підозру складено;
- вжито передбачених КПК заходів для його вручення,

особа все одно може набути статусу **підозрюваного** відповідно до ст. 42 КПК України.

Тому формула:

«немає особистого вручення → немає підозрюваного»

є неправильною.

Вручення затриманій особі

Для затриманої особи встановлено спеціальний строк.

За **ч. 2 ст. 278 КПК України** письмове повідомлення про підозру повинно бути вручено:

не пізніше 24 годин із моменту затримання.

Якщо після спливу 24 годин повідомлення не вручено, особа підлягає **негайному звільненню**.

Отже:

затримання → максимум 24 години на вручення підозри → інакше негайне звільнення.

Момент затримання

Для правильного обчислення цього строку має значення саме момент **фактичного затримання**, тобто момент, з якого особа силою або через підкорення наказу змушена залишатися поряд з уповноваженою службовою особою чи у визначеному нею приміщенні.

Тому 24 години обчислюються не з моменту:

- складання протоколу;
- доставлення до органу поліції;
- внесення відомостей до ЄРДР,

а саме з **фактичного затримання**.

Відомості, що вносяться до ЄРДР після повідомлення

Відповідно до **ч. 4 ст. 278 КПК України**, слідчий або прокурор невідкладно вносить до ЄРДР:

- дату повідомлення про підозру;
- час повідомлення;
- правову кваліфікацію кримінального правопорушення;
- статтю або частину статті КК України.

Це має особливе значення для обчислення **строку досудового розслідування за ст. 219 КПК України**.

Особливості повідомлення про підозру у кримінальному проступку

За **ст. 298-4 КПК України** повідомлення про підозру у вчиненні кримінального проступку складає **дізнавач за погодженням із прокурором**.

Одночасно з врученням особу інформують про:

- результати медичного освідування;
- висновок спеціаліста,

якщо вони є.

Якщо особа з ними не погоджується, вона має **48 годин** для звернення до дізнавача або прокурора з клопотанням про проведення експертизи.

Це спеціальна тестова особливість дізнання.

Нова підозра та зміна раніше повідомленої підозри

За **ст. 279 КПК України**, якщо виникають підстави:

- для повідомлення про **нову підозру**;
- або для **зміни раніше повідомленої підозри**,

слідчий або прокурор зобов'язані знову виконати порядок, передбачений **ст. 278 КПК України**.

Тобто новий або змінений текст підозри також повинен бути належним чином **вручений особі**.

Хто може змінити підозру

Якщо первісне повідомлення про підозру здійснив:

- **слідчий** – нову або змінену підозру може повідомити слідчий або прокурор;
- **прокурор** – повідомити про нову підозру або змінити раніше повідомлену підозру має право **виключно прокурор**.

Це одна з найбільш характерних тестових пасток ст. 279 КПК.

Зміна підозри і нова підозра – не тотожні поняття

Зміна підозри має місце, коли змінюються елементи вже повідомленої підозри, наприклад:

- фактичні обставини;
- обсяг інкримінованого;
- правова кваліфікація.

Нова підозра стосується нового кримінального правопорушення або нового самостійного епізоду, який раніше не входив до повідомленої підозри.

В обох випадках застосовується процедура **ст. 278–279 КПК України**.

Повідомлення про підозру і обвинувальний акт

Повідомлення про підозру не є остаточним формулюванням обвинувачення.

У ході досудового розслідування:

- фактичні обставини можуть уточнюватися;
- правова кваліфікація може змінюватися;
- підозра може бути доповнена або змінена.

Статус **обвинуваченого** особа набуває лише після того, як обвинувальний акт щодо неї **передано до суду**.

Типові пастки ЄДКІ

Слід пам’ятати:

- ст. 276 КПК передбачає **три випадки обов’язкового повідомлення про підозру**;
- звичайне повідомлення складає **прокурор або слідчий за погодженням із прокурором**;
- щодо кримінального проступку – **дізнавач за погодженням із прокурором**;
- письмове повідомлення повинно містити всі реквізити **ст. 277 КПК**;
- повідомлення за загальним правилом вручається **в день складення**;
- якщо особисте вручення неможливе, застосовуються встановлені КПК способи вручення повідомлень;
- затриманій особі повідомлення необхідно вручити **до спливу 24 годин із моменту фактичного затримання**;
- якщо цього не зроблено – особу необхідно **негайно звільнити**;
- невстановлення місцезнаходження особи не виключає набуття нею статусу підозрюваного, якщо повідомлення складено і вжито належних заходів для його вручення;

- дата і час повідомлення та правова кваліфікація **невідкладно вносяться до ЄРДР**;
- при новій або зміненій підозрі процедура вручення здійснюється повторно;
- якщо первісну підозру повідомив **прокурор**, змінити її або повідомити нову може **лише прокурор**;
- повідомлення про підозру **не є обвинувальним актом** і не означає встановлення винуватості особи.

Короткий підсумок

Повідомлення про підозру обов'язково здійснюється у разі затримання особи на місці або безпосередньо після вчинення кримінального правопорушення, обрання щодо неї запобіжного заходу або за наявності **достатніх доказів для підозри**. Письмове повідомлення складається прокурором або слідчим за погодженням із прокурором, а щодо кримінального проступку – дізнавачем за погодженням із прокурором.

Повідомлення вручається, як правило, **у день складення**. Затриманій особі воно має бути вручено **не пізніше 24 годин із моменту затримання**, інакше вона підлягає негайному звільненню. При новій або зміненій підозрі процедура вручення повторюється; якщо первісну підозру повідомив прокурор, змінити її або повідомити нову має право виключно прокурор.

<u>Формула для запам'ятовування</u>

3 випадки ст. 276:

затримання → запобіжний захід → достатні докази.

Хто складає:

слідчий + погодження прокурора / прокурор;

проступок → дізнавач + погодження прокурора.

Зміст ст. 277:

особа + провадження + зміст підозри + кваліфікація + факти + права + підпис.

Вручення:

день складення;

затриманий → до 24 годин → інакше негайне звільнення.

Зміна:

нова/змінена підозра → повторити ст. 278;

первісно прокурор → змінює лише прокурор.

12.3.8. Особливий порядок повідомлення про підозру окремим категоріям осіб: народні депутати, судді, адвокати, прокурори та інші особи за ст. 480 КПК

Загальна характеристика особливого порядку

Глава 37 КПК України встановлює додаткові процесуальні гарантії щодо окремих категорій осіб, зумовлені їхнім спеціальним публічно-правовим або професійним статусом.

За **ст. 480 КПК України** особливий порядок кримінального провадження застосовується щодо:

- народного депутата України;

- судді, судді Конституційного Суду України, судді Вищого антикорупційного суду;
- присяжного на час виконання ним обов'язків у суді;
- Голови, заступника Голови, члена Вищої ради правосуддя;
- Голови, заступника Голови, члена Вищої кваліфікаційної комісії суддів України;
- кандидата у Президенти України;
- Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини;
- Голови та іншого члена Рахункової палати;
- депутата місцевої ради;
- адвоката;
- Генерального прокурора, його заступника, прокурора Спеціалізованої антикорупційної прокуратури;
- Директора та працівників НАБУ;
- Голови НАЗК та його заступника.

Важливо: перелік ст. 480 істотно змінювався. Після змін **2025 року** з нього виключено низку посадових осіб, які раніше користувалися цим спеціальним порядком. Тому для ЄДКІ слід використовувати саме **чинний перелік**, а не старі редакції КПК.

Зміст спеціальної гарантії при повідомленні про підозру

Особливість полягає насамперед у тому, що письмове повідомлення про підозру таким особам може здійснювати **лише спеціально визначений ст. 481 КПК прокурор відповідного рівня**.

Загальні вимоги щодо:

- підстав повідомлення – ст. 276 КПК;
- змісту письмового повідомлення – ст. 277 КПК;
- порядку вручення – ст. 278 КПК;
- нової або зміненої підозри – ст. 279 КПК

при цьому зберігаються.

Тобто ст. 481 встановлює **спеціальне правило щодо суб'єкта повідомлення**, а не замінює загальну процедуру повідомлення про підозру.

Адвокат, депутат місцевої ради та керівники територіальних громад

За **п. 1 ч. 1 ст. 481 КПК України** письмове повідомлення про підозру:

- адвокату;
- депутату місцевої ради;
- депутату Верховної Ради Автономної Республіки Крим;
- сільському голові;
- селищному голові;
- міському голові

здійснюється:

- **Генеральним прокурором**;
- його **заступником**;
- **керівником обласної прокуратури** в межах його повноважень.

Щодо адвоката це правило узгоджується також із гарантіями, закріпленими у Законі України **«Про адвокатуру та адвокатську діяльність»**.

Отже, повідомлення про підозру адвокату звичайним процесуальним прокурором, який не належить до визначених ст. 481 суб'єктів, **не відповідає спеціальному порядку**.

Народний депутат України

Письмове повідомлення про підозру **народному депутату України** відповідно до **п. 2 ч. 1 ст. 481 КПК** здійснюється:

- **Генеральним прокурором (виконувачем обов'язків Генерального прокурора)**;
- або **заступником Генерального прокурора – керівником Спеціалізованої антикорупційної прокуратури**.

Попередня згода Верховної Ради України на повідомлення народному депутату про підозру **не потрібна**. Після конституційної реформи депутатська недоторканність у попередньому обсязі не діє.

Отже, тестова формула:

народний депутат → Генеральний прокурор / в.о. Генерального прокурора або керівник САП.

Кандидат у Президенти, Уповноважений ВРУ з прав людини, члени Рахункової палати

Цим самим суб'єктом – Генеральним прокурором (в.о.) або керівником САП – здійснюється повідомлення про підозру:

- кандидату у Президенти України;
- Уповноваженому Верховної Ради України з прав людини;
- Голові або іншому члену Рахункової палати.

Заступники Генерального прокурора та прокурор САП

За чинним **п. 2 ч. 1 ст. 481 КПК України** повідомлення про підозру:

- **заступнику Генерального прокурора**;
- **прокурору Спеціалізованої антикорупційної прокуратури**

здійснюється:

- Генеральним прокурором (в.о. Генерального прокурора);
- або заступником Генерального прокурора – керівником САП.

При цьому щодо **звичайних прокурорів окружних чи обласних прокуратур** ст. 480–481 КПК не встановлює аналогічного спеціального суб'єкта повідомлення про підозру.

Однак Закон України **«Про прокуратуру»** встановлює іншу гарантію: про початок кримінального провадження стосовно прокурора **негайно повідомляється Генеральний прокурор**.

Отже:

не кожний прокурор належить до спеціальних суб'єктів ст. 481 КПК.

Генеральний прокурор

Відповідно до **п. 4 ч. 1 ст. 481 КПК України**, письмове повідомлення про підозру **Генеральному прокурору** здійснює:

заступник Генерального прокурора.

Це окрема спеціальна конструкція: Генеральний прокурор не здійснює повідомлення про підозру самому собі.

Суддя

Письмове повідомлення про підозру:

- судді суду загальної юрисдикції;
- судді Конституційного Суду України;
- присяжному на час виконання ним обов'язків;
- Голові, заступнику Голови, члену Вищої ради правосуддя;
- Голові, заступнику Голови, члену Вищої кваліфікаційної комісії суддів України

здійснюється:

- **Генеральним прокурором**;
- або **його заступником**.

Це передбачено **п. 3 ч. 1 ст. 481 КПК України**.

Попередня згода Вищої ради правосуддя **для повідомлення судді про підозру не потрібна**.

Згода ВРП має значення для інших процесуальних дій, зокрема для **затримання судді або утримання його під вартою чи арештом**, крім конституційно визначених винятків.

Тому:

повідомлення про підозру судді ≠ згода ВРП на тримання під вартою.

Суддя Вищого антикорупційного суду

Для судді ВАКС встановлено ще більш спеціальне правило.

За **п. 3-1 ч. 1 ст. 481 КПК України** письмове повідомлення про підозру судді Вищого антикорупційного суду здійснюється:

виключно Генеральним прокурором або особою, яка виконує його обов'язки.

Заступник Генерального прокурора такого повноваження щодо судді ВАКС **не має**.

Крім того, за **ст. 480-1 КПК України**:

- відомості про можливе кримінальне правопорушення судді ВАКС до ЄРДР вносить **Генеральний прокурор (в.о.)**;
- не пізніше **24 годин** після внесення цих відомостей він повідомляє **Верховний Суд** про початок досудового розслідування.

Отже:

суддя ВАКС → спеціальний порядок діє вже з моменту внесення відомостей до ЄРДР.

Директор та працівники НАБУ

Після змін 2025 року чинний **п. 2 ч. 1 ст. 481 КПК** передбачає повідомлення про підозру **Директору або іншому працівнику НАБУ**:

- Генеральним прокурором (в.о.);
- або заступником Генерального прокурора – керівником САП.

Водночас у чинному тексті **п. 3 ч. 1 ст. 481 КПК** також збережене формулювання про працівників НАБУ серед осіб, яким повідомлення здійснюється Генеральним прокурором або його заступником.

Таким чином, після законодавчих змін 2025 року в тексті ст. 481 існує **нормативне перекриття щодо працівників НАБУ**. Для тестового завдання слід насамперед орієнтуватися на актуальний спеціально оновлений **п. 2 ч. 1 ст. 481**, який прямо охоплює Директора та інших працівників НАБУ.

Голова НАЗК та його заступник

Письмове повідомлення про підозру:

- Голові НАЗК;
- його заступнику

здійснюється:

- Генеральним прокурором (в.о.);
- або заступником Генерального прокурора – керівником САП.

Складання та вручення повідомлення – не тотожні дії

Для правильного розуміння ст. 481 потрібно розрізняти:

- прийняття рішення про повідомлення;
- складання і підписання письмового повідомлення;
- **фактичне вручення** документа особі.

Верховний Суд виходить із того, що спеціальна гарантія полягає насамперед у тому, щоб рішення було прийнято, а текст повідомлення складено та підписано **належним суб'єктом, визначеним ст. 481 КПК**.

Саме фізичне вручення документа може бути здійснене іншою належно уповноваженою особою у передбаченому законом порядку.

Доручення іншому прокурору

Частина 2 **ст. 481 КПК України** прямо передбачає, що:

- Генеральний прокурор (в.о.);
- його заступник;
- керівник обласної прокуратури

можуть доручити **іншим прокурорам** здійснити письмове повідомлення про підозру особам, визначеним ч. 1 ст. 481, у порядку, передбаченому ч. 1–2 ст. 278 КПК.

Водночас судова практика наголошує: спеціально визначений законом суб'єкт повинен реалізувати своє **виключне повноваження щодо прийняття рішення та належного оформлення повідомлення**, а передання іншій особі фактичної дії з вручення не порушує спеціальної гарантії.

Зміна або нова підозра

Спеціальний порядок необхідно дотримуватися не лише під час первісного повідомлення.

Якщо щодо особи спеціальної категорії:

- змінюється раніше повідомлена підозра;
- або повідомляється нова підозра,

повинні зберігатися спеціальні гарантії щодо **належного суб'єкта**, визначеного ст. 481 КПК.

Верховний Суд щодо суддів прямо наголошував, що гарантія спеціального суб'єкта поширюється також на **нову або змінену підозру**.

Спеціальний статус має існувати на момент процесуальної дії

Особливий порядок застосовується тоді, коли особа **має відповідний статус на момент здійснення процесуальної дії**.

Наприклад, необхідно перевірити, чи є особа на момент повідомлення:

- чинним народним депутатом;
- суддею;
- адвокатом;
- депутатом місцевої ради;
- прокурором САП тощо.

Сам факт того, що особа **раніше** обіймала відповідну посаду чи мала спеціальний статус, за загальним правилом не означає автоматичного застосування ст. 480–481 КПК після його припинення.

Особливий порядок не означає імунітет від кримінальної відповідальності

Спеціальний порядок:

- не виключає можливості кримінального переслідування;
- не встановлює презумпції невинуватості «підвищеного рівня»;
- не вимагає інших доказових підстав для підозри, ніж передбачені ст. 276 КПК.

Його мета – забезпечити **додаткову процесуальну гарантію незалежності та належної правової процедури** для осіб, які виконують особливі державні або професійні функції.

Типові пастки ЄДКІ

Слід пам'ятати:

- спеціальний перелік осіб міститься у **ст. 480 КПК**, а конкретні суб'єкти повідомлення – у **ст. 481 КПК**;
- перелік ст. 480 після змін **2025 року скорочено** – старі редакції використовувати не можна;
- **адвокат / депутат місцевої ради / сільський, селищний, міський голова → Генеральний прокурор / його заступник / керівник обласної прокуратури**;
- **народний депутат → Генеральний прокурор (в.о.) або керівник САП**;
- **звичайний суддя → Генеральний прокурор або його заступник**;

- **суддя ВАКС → лише Генеральний прокурор (в.о.)**;
- щодо судді ВАКС навіть відомості до ЄРДР вносить Генеральний прокурор (в.о.), а Верховний Суд повідомляється **до 24 годин**;
- **Генеральному прокурору → заступник Генерального прокурора**;
- спеціальна процедура ст. 481 стосується не всіх прокурорів, а лише прямо визначених категорій;
- щодо будь-якого прокурора про початок кримінального провадження **негайно повідомляється Генеральний прокурор**;
- попередня згода Верховної Ради України для повідомлення народному депутату про підозру **не потрібна**;
- згода ВРП на саме **повідомлення судді про підозру не потрібна**;
- спеціально визначений суб'єкт і особа, яка фізично вручає документ, **можуть не збігатися**;
- при новій або зміненій підозрі спеціальний порядок повинен бути дотриманий знову.

Короткий підсумок

Особливий порядок повідомлення про підозру полягає у тому, що щодо визначених законом категорій осіб рішення про письмове повідомлення приймається і оформлюється **спеціальним прокурором відповідного рівня**. Для адвоката та депутата місцевої ради таким суб'єктом може бути, зокрема, керівник обласної прокуратури; для народного депутата – Генеральний прокурор (в.о.) або керівник САП; для звичайного судді – Генеральний прокурор або його заступник; для судді ВАКС – **виключно Генеральний прокурор (в.о.)**.

При цьому загальні правила ст. 276–279 КПК щодо підстав, змісту та вручення повідомлення зберігаються. Фактичне вручення документа може бути доручене іншому належному суб'єкту, але спеціальна компетенція щодо прийняття та оформлення рішення про підозру повинна бути дотримана.

<u>Формула для запам'ятовування</u>

Адвокат / місцевий депутат / голова громади:

ГП / заступник ГП / керівник обласної прокуратури.

Народний депутат:

ГП (в.о.) / керівник САП.

Суддя:

ГП / заступник ГП.

Суддя ВАКС:

тільки ГП (в.о.).

Генеральний прокурор:

заступник ГП.

Головна ідея:

спеціальний статус → спеціальний суб'єкт повідомлення → загальна процедура ст. 276–279 КПК з додатковою гарантією ст. 481.

Слідчі (розшукові) дії: загальні вимоги: підстави, час проведення, участь понятих, технічна фіксація, процесуальне оформлення

Поняття слідчих (розшукових) дій

Відповідно до **ч. 1 ст. 223 КПК України**, слідчі (розшукові) дії – це процесуальні дії, спрямовані на:

- **отримання (збирання) доказів**;
- **перевірку вже отриманих доказів**

у конкретному кримінальному провадженні.

До них належать, зокрема, допит, пред'явлення для впізнання, слідчий експеримент, огляд, обшук, освідування та інші дії, прямо передбачені КПК.

Підстави для проведення

За **ч. 2 ст. 223 КПК України** підставою для проведення слідчої (розшукової) дії є наявність **достатніх відомостей, що вказують на можливість досягнення її мети**.

Отже, слідча дія не повинна проводитися:

- формально;
- «про всяк випадок»;
- без фактичних даних про те, що вона може дати доказовий результат.

Для окремих слідчих дій КПК встановлює додаткові спеціальні підстави та, у визначених випадках, необхідність отримання **ухвали слідчого судді**.

Забезпечення прав учасників

Слідчий або прокурор зобов'язаний вжити належних заходів для забезпечення присутності осіб, **права та законні інтереси яких можуть бути обмежені або порушені** під час проведення слідчої дії.

До її початку учасникам роз'яснюються:

- їхні права;
- обов'язки;
- передбачена законом відповідальність.

Отже, процесуальна дія не зводиться лише до фактичного отримання доказу – повинні бути дотримані і **процесуальні гарантії її учасників**.

Обов'язок враховувати виправдувальні докази

Якщо під час слідчої дії отримано докази, які можуть свідчити про **невинуватість особи**, слідчий або прокурор зобов'язаний:

- провести відповідну слідчу дію в повному обсязі;
- долучити складені процесуальні документи до матеріалів досудового розслідування;
- надати їх суду, якщо провадження направляється до суду.

Це є проявом вимоги **всебічності та неупередженості досудового розслідування**.

Час проведення слідчих дій

За **ч. 4 ст. 223 КПК України** проведення слідчих (розшукових) дій у **нічний час – з 22:00 до 06:00 – за загальним правилом не допускається**.

Винятки:

- невідкладний випадок, коли затримка може призвести до **втрати слідів кримінального правопорушення**;
- ризик **втечі підозрюваного**;
- здійснення кримінального провадження за спеціальними правилами **ст. 615 КПК України**.

Отже:

22:00–06:00 → заборонено, крім прямо передбачених винятків.

Слідчі дії після закінчення строків досудового розслідування

За **ч. 8 ст. 223 КПК України** слідчі (розшукові) дії не можуть проводитися після закінчення строків досудового розслідування.

Виняток – їх проведення **за дорученням суду** у випадках, передбачених ч. 3 ст. 333 КПК України.

Слідчі або негласні слідчі дії, проведені після спливу строку з порушенням цього правила:

- є **недійсними**;
- отримані внаслідок них докази – **недопустимими**.

Це одна з найбільш тестонебезпечних норм ст. 223 КПК.

Слідча дія за клопотанням сторони захисту чи потерпілого

Якщо слідча дія проводиться за клопотанням:

- сторони захисту;
- потерпілого;
- представника юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження,

вона проводиться за участю особи, яка її ініціювала, та/або її захисника чи представника.

Винятки:

- специфіка дії робить таку участь неможливою;
- відповідна особа **письмово відмовилася** від участі.

Присутні ініціатори мають право:

- ставити питання;
- висловлювати пропозиції;
- подавати зауваження;
- заявляти заперечення щодо порядку проведення дії.

Ці зауваження та заперечення заносяться до протоколу.

Загальне правило щодо понятих

За **ч. 7 ст. 223 КПК України** слідчий або прокурор зобов'язаний запросити **не менше двох незаінтересованих осіб – понятих** для проведення:

- пред'явлення особи для впізнання;

- пред'явлення трупа для впізнання;
- пред'явлення речі для впізнання;
- огляду трупа, у тому числі пов'язаного з ексгумацією;
- слідчого експерименту;
- освідування особи.

Проте для цих дій є виняток:

якщо застосовується **безперервний відеозапис** ходу відповідної слідчої дії, поняті не є обов'язковими.

Отже, для цієї групи дій діє формула:

2 поняті АБО безперервний відеозапис.

Коли поняті обов'язкові незалежно від відеозапису

Інше правило встановлено для:

- **обшуку житла чи іншого володіння особи**;
- **огляду житла чи іншого володіння особи**;
- **обшуку особи**.

Такі дії здійснюються з обов'язковою участю **не менше двох понятих незалежно від застосування технічних засобів фіксування**, крім особливостей, установлених **ст. 615 КПК України**.

Отже:

обшук/огляд житла + обшук особи → поняті обов'язкові навіть при відеозаписі.

Це потрібно відрізняти від впізнання, слідчого експерименту, освідування тощо, де безперервне відео може замінити понятих.

Хто не може бути понятим

Понятими не можуть бути:

- потерпілий;
- родичі підозрюваного;
- родичі обвинуваченого;
- родичі потерпілого;
- працівники правоохоронних органів;
- особи, **заінтересовані в результатах кримінального провадження**.

Поняті можуть надалі бути допитані під час судового розгляду як **свідки проведення відповідної слідчої дії**.

Поняті при інших процесуальних діях

Для інших процесуальних дій поняті можуть бути запрошені, якщо слідчий або прокурор вважає це **доцільним**.

Тобто участь понятих поза прямо передбаченими ч. 7 ст. 223 випадками не є загальнообов'язковою.

Технічна фіксація

За **ст. 107 КПК України** рішення про застосування технічних засобів фіксування під час досудового розслідування за загальним правилом приймає **особа, яка проводить процесуальну дію**.

Однак якщо учасник процесуальної дії заявляє **клопотання про технічну фіксацію**, її застосування стає **обов'язковим**.

Про застосування технічних засобів учасники повинні бути **заздалегідь повідомлені**.

Обов'язкова технічна фіксація обшуку

Виконання ухвали слідчого судді або суду про проведення обшуку **обов'язково фіксується за допомогою звуко- та відеозаписувальних технічних засобів**.

Сторона захисту має право **безперешкодно здійснювати власну відеофіксацію обшуку**.

Відеозапис, здійснений слідчим або прокурором під час обшуку:

- є **невід'ємним додатком до протоколу обшуку**;
- дії та обставини, не зафіксовані на такому записі, **не можуть бути внесені до протоколу обшуку та використані як доказ**.

Зберігання технічного запису

У матеріалах кримінального провадження зберігаються **оригінальні примірники технічних носіїв інформації**, а їхні резервні копії зберігаються окремо.

Наслідки відсутності обов'язкової технічної фіксації

Якщо технічна фіксація була обов'язковою, але її не здійснено, це тягне:

- **недійсність відповідної процесуальної дії**;
- недійсність отриманих унаслідок неї результатів.

Виняток – якщо сторони **не заперечують проти визнання такої дії та її результатів чинними**.

Форми процесуальної фіксації

Відповідно до **ст. 103 КПК України**, процесуальні дії можуть фіксуватися:

- у **протоколі**;
- на **носії інформації**, на якому за допомогою технічних засобів зафіксовано процесуальну дію;
- у **журналі судового засідання**.

Для слідчих дій під час досудового розслідування основним письмовим процесуальним документом є **протокол**.

Коли складається протокол

За **ст. 106 КПК України** протокол під час досудового розслідування складається слідчим або прокурором, які проводять процесуальну дію:

- **під час її проведення**;
- або **безпосередньо після її закінчення**.

До складу слідчої дії входять також:

- належне упакування вилучених речей і документів;
- інші дії, необхідні для перевірки результатів процесуальної дії.

Структура протоколу

За **ст. 104 КПК України** протокол складається з трьох частин:

- **вступної**;
- **описової**;
- **заключної**.

Вступна частина містить, зокрема:

- місце і час проведення;
- назву процесуальної дії;
- відомості про особу, яка її проводить;
- дані всіх присутніх;
- інформацію про попередження учасників щодо технічної фіксації;
- характеристики технічних засобів і носіїв інформації та порядок їх використання.

Описова частина повинна відображати:

- послідовність проведених дій;
- отримані відомості, важливі для кримінального провадження;
- виявлені або надані речі та документи.

Заключна частина містить, зокрема:

- відомості про вилучені речі та документи і спосіб їх ідентифікації;
- виготовлені дублікати та копії інформації, у тому числі комп'ютерних даних;
- спосіб ознайомлення учасників із протоколом;
- їхні зауваження та доповнення.

Ознайомлення і підписання протоколу

Перед підписанням усім учасникам надається можливість **ознайомитися з текстом протоколу**.

Зауваження та доповнення вносяться до протоколу **до підписів**.

Протокол підписують **усі учасники**, які брали участь у процесуальній дії.

Якщо особа відмовляється підписати протокол:

- про це робиться відповідний запис;
- особа має право письмово пояснити причини відмови;
- факт відмови та пояснення засвідчуються захисником або законним представником, а за їх відсутності – понятими.

Додатки до протоколу

За **ст. 105 КПК України** додатками можуть бути:

- копії та зразки об'єктів, речей і документів;

- письмові пояснення спеціалістів;
- стенограма;
- аудіо- та відеозапис;
- фототаблиці;
- схеми;
- зліпки;
- носії комп'ютерних даних;
- інші матеріали, що пояснюють зміст протоколу.

Додатки повинні бути:

- належним чином виготовлені;
- упаковані для надійного збереження;
- засвідчені підписами осіб, які брали участь у їх виготовленні та/або вилученні.

Співвідношення протоколу і відеозапису

Технічний запис **не скасовує необхідності складення протоколу**, якщо КПК вимагає його складення.

Якщо процесуальна дія фіксується технічними засобами, про це зазначається у протоколі.

При допиті текст показань може не вноситися до протоколу лише якщо:

- показання зафіксовані технічними засобами;
- **жоден учасник не наполягає** на їх письмовому внесенні.

У такому разі в протоколі зазначається, що показання зафіксовані на носії інформації, який додається до протоколу.

Типові пастки ЄДКІ

Слід пам'ятати:

- слідча дія спрямована на **збирання або перевірку доказів**;
- підстава – **достатні відомості про можливість досягти її мети**;
- нічний час – **22:00–06:00**;
- нічні дії можливі при ризику втрати слідів, втечі підозрюваного або за спеціальним порядком ст. 615 КПК;
- після закінчення строків досудового розслідування слідчі дії за загальним правилом **заборонені**;
- впізнання, огляд трупа, слідчий експеримент, освідування → **2 поняті або безперервне відео**;
- обшук/огляд житла та обшук особи → **2 поняті навіть при відеофіксації**, крім ст. 615 КПК;
- потерпілий, родичі відповідних учасників, правоохоронці та заінтересовані особи понятими бути **не можуть**;
- технічна фіксація стає обов'язковою, якщо про неї просить **учасник процесуальної дії**;
- обшук за ухвалою суду обов'язково фіксується **аудіо- та відеозаписом**;
- відсутність обов'язкової технічної фіксації за загальним правилом тягне **недійсність дії та її результатів**;

- протокол складається **під час дії або безпосередньо після неї**;
- протокол має три частини: **вступну, описову, заключну**;
- відеозапис не замінює протокол автоматично;
- при обшуку запис є **невід'ємним додатком до протоколу**.

Короткий підсумок

Слідчі (розшукові) дії проводяться для отримання або перевірки доказів за наявності достатніх відомостей про можливість досягнення їхньої мети. За загальним правилом вони не проводяться вночі з **22:00 до 06:00** і після закінчення строків досудового розслідування. Перед проведенням дії учасникам роз'яснюються їхні права, обов'язки та відповідальність.

Участь понятих залежить від виду дії: для впізнання, слідчого експерименту, освідування та огляду трупа вони можуть бути замінені безперервною відеофіксацією, тоді як при обшуку чи огляді житла та обшуку особи поняті за загальним правилом обов'язкові навіть при відеозаписі. Хід і результати слідчої дії оформлюються протоколом та, за потреби, додатками; у випадках обов'язкової технічної фіксації її відсутність тягне недійсність процесуальної дії та її результатів.

<u>Формула для запам'ятовування</u>

Підстава:

достатні відомості → можливість досягти мети.

Час:

22:00–06:00 → не можна, крім невідкладності / ст. 615.

Поняті:

впізнання / труп / експеримент / освідування → 2 поняті АБО безперервне відео;

обшук/огляд житла + обшук особи → 2 поняті незалежно від відео.

Технічна фіксація:

за рішенням слідчого/прокурора; за клопотанням учасника → обов'язкова;

обшук → обов'язкова.

Оформлення:

протокол + додатки + технічний запис.

Строк:

після спливу строку досудового розслідування → дія недійсна, доказ недопустимий.

Допит, одночасний допит, пред'явлення для впізнання та слідчий експеримент: порядок проведення, процесуальні гарантії, спеціальні правила щодо малолітніх і неповнолітніх

Допит: загальні правила

Допит – слідча (розшукова) дія, спрямована на отримання від особи показань про обставини, які мають значення для кримінального провадження.

Основні правила допиту під час досудового розслідування встановлені **ст. 224 КПК України**.

Допит проводиться:

- за місцем проведення досудового розслідування;
- або в іншому місці **за погодженням з особою, яку мають намір допитати**.

Якщо необхідно допитати кількох свідків, кожен із них допитується **окремо**, а слідчий або прокурор вживає заходів, щоб допитані свідки не спілкувалися з особами, яких ще не допитано.

Тривалість допиту

Допит не може безперервно тривати понад:

- **2 години без перерви**;
- загалом – понад **8 годин на день**.

Це загальне правило для допиту повнолітньої особи незалежно від її процесуального статусу.

Початок допиту

Перед допитом слідчий або прокурор:

- встановлює особу допитуваного;
- роз'яснює її права;
- повідомляє порядок проведення допиту.

Свідок попереджається про кримінальну відповідальність:

- за відмову від давання показань;
- за завідомо неправдиві показання.

Потерпілий попереджається про кримінальну відповідальність **за завідомо неправдиві показання**.

Підозрюваний має право:

- давати показання;
- відмовитися від їх давання;
- у будь-який момент припинити відповідати на запитання.

Ніхто не зобов'язаний давати показання чи пояснення, які можуть стати підставою для підозри або обвинувачення його самого, близьких родичів чи членів сім'ї.

Порядок отримання показань

Після вільної розповіді особі можуть ставитися запитання.

Забороняються запитання, у формулюванні яких:

- міститься відповідь;
- підказується бажаний зміст відповіді.

Допитувана особа має право користуватися під час допиту **документами і нотатками**, якщо показання пов'язані з обчисленнями чи іншими відомостями, які важко зберегти в пам'яті.

Хід допиту може фіксуватися технічними засобами за правилами ст. 107 КПК.

Одночасний допит двох чи більше осіб

Слідчий або прокурор має право провести **одночасний допит двох чи більше вже допитаних осіб** для з'ясування причин розбіжностей у їхніх показаннях.

Отже, обов'язковою передумовою є те, що особи **раніше вже були допитані**.

Під час одночасного допиту:

- особи дають показання щодо обставин, стосовно яких існують розбіжності;
- учасники та їхні захисники чи представники можуть ставити один одному запитання, що стосуються предмета допиту;
- показання, надані учасниками на попередніх допитах, можуть оголошуватися **лише після того, як вони дали показання під час одночасного допиту**.

Спеціальна заборона одночасного допиту неповнолітнього

У кримінальних провадженнях щодо:

- злочинів проти статевої свободи та статевої недоторканості;
- злочинів, вчинених із застосуванням насильства або погрозою його застосування,

заборонено проводити одночасний допит малолітнього або неповнолітнього свідка чи потерпілого разом із підозрюваним.

Це абсолютна спеціальна гарантія захисту дитини від повторної психологічної травматизації.

Допит малолітньої або неповнолітньої особи

За **ст. 226 КПК України** допит малолітньої або неповнолітньої особи проводиться у присутності:

- законного представника;
- педагога або психолога;
- за необхідності – лікаря.

Малолітньою є особа до **14 років**, неповнолітньою – особа до **18 років**.

Спеціальна тривалість допиту дитини

Допит малолітньої або неповнолітньої особи не може тривати:

- без перерви – понад **1 годину**;
- загалом на день – понад **2 години**.

Отже:

дорослий → 2 години безперервно / 8 годин на день;

малолітній або неповнолітній → 1 година / 2 години.

Попередження малолітньої особи

Особі, яка не досягла **16-річного віку**, роз'яснюється обов'язок давати **правдиві показання**, але вона **не попереджається про кримінальну відповідальність** за відмову від давання показань і за завідомо неправдиві показання.

Це пов'язано з віком кримінальної відповідальності за відповідні кримінальні правопорушення.

Участь законного представника, педагога, психолога або лікаря

За **ст. 227 КПК України** під час слідчих (розшукових) дій за участю малолітнього або неповнолітнього забезпечується участь:

- законного представника;
- педагога або психолога;
- за необхідності – лікаря.

Їм роз'яснюється право **з дозволу слідчого або прокурора ставити уточнювальні запитання дитині**.

Якщо участь конкретного законного представника може завдати шкоди інтересам малолітнього або неповнолітнього свідка чи потерпілого, слідчий або прокурор може:

- обмежити його участь в окремих слідчих діях;
- або усунути його від участі у провадженні та залучити іншого законного представника.

Допит неповнолітнього підозрюваного

Якщо малолітня або неповнолітня особа має статус **підозрюваного**, необхідно додатково враховувати правила кримінального провадження щодо неповнолітніх.

Участь захисника щодо особи, яка підозрюється або обвинувачується у вчиненні кримінального правопорушення у віці до 18 років, є **обов'язковою**.

Отже, правила ст. 226–227 КПК не замінюють, а доповнюють гарантії права неповнолітнього підозрюваного на захист.

Пред'явлення особи для впізнання

Порядок регулюється **ст. 228 КПК України**.

До пред'явлення особи для впізнання слідчий або прокурор зобов'язаний попередньо з'ясувати в особи, яка впізнає:

- чи може вона впізнати відповідну особу;
- її зовнішній вигляд і прикмети;
- обставини, за яких вона її бачила.

Ці відомості фіксуються у протоколі.

Категорично заборонено до проведення впізнання:

- попередньо показувати особі того, кого вона повинна впізнати;
- повідомляти їй інші відомості про його прикмети.

Кількість осіб при впізнанні

Особа, яка підлягає впізнанню, пред'являється разом з **не менше ніж трьома іншими особами**:

- тієї самої статі;
- без різких відмінностей у віці;
- зовнішності;
- одязі.

Отже, фактично пред'являється **щонайменше чотири особи: одна, яку впізнають, + не менше трьох статистів**.

Перед проведенням впізнання особі, яку пред'являють, за відсутності того, хто впізнає, пропонується **самостійно обрати будь-яке місце серед інших осіб**.

Особа, яка впізнає, повинна:

- вказати, кого вона впізнала;
- пояснити, **за якими ознаками** здійснила впізнання.

Впізнання з метою забезпечення безпеки

Для забезпечення безпеки особи, яка впізнає, впізнання може проводитися так, щоб особа, яку пред'являють:

- **не бачила**;
- **не чула**

особу, яка здійснює впізнання.

Умови та результати такої процедури зазначаються у протоколі.

Впізнання за фотографіями або відеозаписом

За необхідності впізнання може проводитися:

- за фотознімками;
- за матеріалами відеозапису.

Проведення такого впізнання **виключає можливість у подальшому пред'явити цю саму особу для впізнання безпосередньо**.

При впізнанні за фотографіями:

- фотографія особи, яку впізнають, пред'являється разом із **не менше ніж трьома іншими фотографіями**;
- отже, загалом – **не менше чотирьох фотознімків**.

Матеріали відеозапису повинні містити зображення **не менше чотирьох осіб**.

Особи на фотографіях або відеозаписі повинні відповідати вимогам щодо відсутності різких відмінностей у статі, віці, зовнішності та одязі.

Впізнання за голосом або ходою

КПК допускає пред'явлення особи для впізнання:

- **за голосом**;
- **за ходою**.

При впізнанні за голосом особа, яка впізнає, не повинна мати **візуального контакту** з особами, яких їй пред'являють.

Пред'явлення речі для впізнання

За **ст. 229 КПК України** перед пред'явленням речі особа також попередньо опитується:

- про ознаки речі;
- про обставини, за яких вона її бачила.

Попередньо показувати річ, яку надалі мають пред'явити для впізнання, заборонено.

Річ пред'являється серед **не менше трьох інших однорідних речей** одного виду, якості та без різких зовнішніх відмінностей.

Якщо інших однорідних речей не існує, допускається пред'явлення речі **в одному екземплярі**, а особа повинна пояснити, за якими саме ознаками її впізнала.

Пред'явлення трупа для впізнання

Пред'явлення трупа регулюється **ст. 230 КПК України** і здійснюється з додержанням спеціально визначених правил ст. 228 КПК.

На відміну від живої особи, вимога про пред'явлення трупа серед інших трупів **не встановлюється**.

Фіксація впізнання

Про пред'явлення для впізнання складається **протокол** відповідно до ст. 231 КПК України.

У ньому докладно зазначаються:

- ознаки, за якими здійснено впізнання;
- або сукупність ознак, за якими особа впізнала людину, річ чи труп.

Відповідно до загального правила ст. 223 КПК при впізнанні забезпечується:

- участь **не менше двох понятих**;
- або **безперервний відеозапис** слідчої дії.

Пред'явлення для впізнання малолітньою або неповнолітньою особою

Якщо особою, яка впізнає, є малолітній або неповнолітній, крім правил ст. 228–231 КПК застосовуються гарантії **ст. 227 КПК**.

Забезпечується участь:

- законного представника;
- педагога або психолога;
- за необхідності – лікаря.

Не допускається створення умов, які можуть:

- психологічно травмувати дитину;
- створювати неправомірний вплив;
- фактично підказувати результат впізнання.

Слідчий експеримент

Відповідно до **ст. 240 КПК України**, слідчий експеримент проводиться з метою **перевірки та уточнення відомостей, які мають значення для встановлення обставин кримінального правопорушення**.

Він може здійснюватися шляхом:

- відтворення дій;
- відтворення обстановки;
- відтворення обставин певної події;
- проведення необхідних дослідів;
- проведення випробувань.

Слідчий експеримент не слід зводити до повторного допиту особи.

Якщо фактично відсутні будь-які експериментальні дії, відтворення обстановки, досліди чи перевірка певних можливостей, а особа лише повторює свою розповідь, така дія за своєю суттю може мати ознаки **допиту**, а не слідчого експерименту.

Учасники слідчого експерименту

За рішенням слідчого або прокурора до проведення слідчого експерименту можуть бути залучені:

- підозрюваний;
- потерпілий;
- свідок;
- захисник;
- представник;
- спеціаліст;
- інші особи, участь яких необхідна для проведення відповідних дослідів чи відтворення обстановки.

Участь спеціаліста не є обов'язковою в кожному випадку і залежить від характеру експерименту.

Заборони під час слідчого експерименту

Проведення слідчого експерименту допускається лише за умови, що відповідні дії:

- не створюють небезпеки для **життя і здоров'я** його учасників та інших осіб;
- не принижують **честь і гідність**;
- не створюють інших незаконних обмежень прав особи.

Слідчий експеримент у житлі чи іншому володінні

Якщо слідчий експеримент проводиться у **житлі чи іншому володінні особи**, він допускається:

- за **добровільною згодою** особи, яка ним володіє;
- або на підставі **ухвали слідчого судді**.

Клопотання про дозвіл розглядається за правилами, встановленими для розгляду клопотань про **обшук житла чи іншого володіння особи**.

Фіксація слідчого експерименту

Про проведення слідчого експерименту складається **протокол**.

У ньому докладно відображаються:

- умови проведення;
- хід експерименту;
- виконані дії;
- проведені досліди та випробування;
- отримані результати.

До протоколу можуть додаватися:

- фотознімки;

- плани;
- схеми;
- відеозаписи;
- інші матеріали.

За загальним правилом ст. 223 КПК слідчий експеримент проводиться:

- за участю **не менше двох понятих**;
- або із застосуванням **безперервного відеозапису**.

Слідчий експеримент за участю малолітнього або неповнолітнього

Якщо у слідчому експерименті бере участь малолітня або неповнолітня особа, застосовуються спеціальні гарантії **ст. 227 КПК України**.

Забезпечується участь:

- законного представника;
- педагога або психолога;
- за необхідності – лікаря.

Якщо неповнолітній має статус підозрюваного, додатково забезпечується **обов'язкова участь захисника**.

Умови експерименту не можуть створювати небезпеки для дитини, завдавати їй психологічної шкоди чи принижувати її гідність.

Співвідношення чотирьох слідчих дій

Для тестів важливо розрізняти їх за безпосередньою метою:

- **допит** → отримати показання;
- **одночасний допит** → з'ясувати причини розбіжностей у показаннях уже допитаних осіб;
- **пред'явлення для впізнання** → встановити тотожність або схожість раніше сприйнятого об'єкта;
- **слідчий експеримент** → перевірити або уточнити відомості шляхом відтворення дій, обстановки чи проведення дослідів.

Одна процесуальна дія не повинна штучно використовуватися замість іншої.

Типові пастки ЄДКІ

Слід пам'ятати:

- звичайний допит – **до 2 годин безперервно і до 8 годин на день**;
- допит малолітнього або неповнолітнього – **до 1 години безперервно і до 2 годин на день**;
- особу до 16 років не попереджають про кримінальну відповідальність за відмову від показань і за неправдиві показання;
- одночасний допит проводиться тільки між **особами, яких раніше вже допитували**;
- попередні показання під час одночасного допиту можуть бути оголошені **лише після давання особами показань**;

- при насильницьких і статевих злочинах неповнолітнього свідка чи потерпілого **не можна одночасно допитувати разом із підозрюваним**;
- перед впізнанням обов'язково попередньо з'ясовуються **ознаки об'єкта та обставини його сприйняття**;
- попередньо показувати особу чи річ, яку надалі пред'являтимуть для впізнання, **заборонено**;
- при впізнанні особи: **1 особа + не менше 3 статистів = мінімум 4 особи**;
- при впізнанні за фотографіями – також **мінімум 4 фотографії**;
- впізнання за фото або відео виключає подальше **безпосереднє пред'явлення тієї самої особи**;
- впізнання за голосом проводиться **без візуального контакту**;
- слідчий експеримент – це не повторний допит, а **відтворення / дослід / випробування**;
- експеримент у житлі – **добровільна згода або ухвала слідчого судді**;
- при участі дитини у слідчих діях застосовуються гарантії **ст. 227 КПК**.

Короткий підсумок

Допит спрямований на одержання показань і за загальним правилом може тривати не більше **2 годин без перерви та 8 годин на день**. Одночасний допит проводиться щодо двох або більше вже допитаних осіб для з'ясування причин розбіжностей у їхніх показаннях. Щодо дітей діють скорочені строки – **1 година безперервно та 2 години на день** – і спеціальні гарантії участі законного представника, педагога або психолога та, за необхідності, лікаря.

Перед пред'явленням для впізнання обов'язково фіксуються ознаки, за якими особа може впізнати об'єкт, а його попередній показ заборонений. Жива особа пред'являється разом із щонайменше трьома іншими схожими особами. Слідчий експеримент проводиться для перевірки чи уточнення відомостей шляхом відтворення дій, обстановки, обставин, дослідів або випробувань; у житлі він можливий лише за добровільною згодою володільця або за ухвалою слідчого судді.

<u>Формула для запам'ятовування</u>

Допит:

2 години безперервно / 8 годин на день.

Дитина:

1 година / 2 години + законний представник + педагог/психолог (+ лікар).

Одночасний допит:

2+ уже допитані особи → з'ясування розбіжностей.

Впізнання:

спочатку опис ознак → не показувати наперед → 1 + мінімум 3 = 4 особи.

Фото:

мінімум 4 фото → після цього живе впізнання тієї самої особи не проводиться.

Слідчий експеримент:

перевірка/уточнення → відтворення / дослід / випробування.

Обшук та огляд: підстави, дозвіл слідчого судді, невідкладне проникнення до житла, порядок проведення, обов'язкова відеофіксація, вилучення майна

Поняття та мета обшуку

Відповідно до **ст. 234 КПК України**, обшук проводиться з метою:

- виявлення та фіксації відомостей про обставини вчинення кримінального правопорушення;
- відшукання знаряддя кримінального правопорушення;
- відшукання майна, здобутого внаслідок його вчинення;
- встановлення місцезнаходження розшукуваних осіб.

Обшук є примусовою слідчою дією і за загальним правилом проводиться **на підставі ухвали слідчого судді**.

Підстави для надання дозволу на обшук

Слідчий за погодженням із прокурором або прокурор звертається до слідчого судді з клопотанням про обшук.

Слідчий суддя відмовляє у задоволенні клопотання, якщо сторона обвинувачення не доведе достатніх підстав вважати, що:

- було вчинено кримінальне правопорушення;
- відшукувані речі та документи мають значення для досудового розслідування;
- відомості, які в них містяться, можуть бути доказами під час судового розгляду;
- відповідні речі, документи або розшукувані особи перебувають у конкретному житлі чи іншому володінні;
- обшук є **найбільш доцільним та ефективним способом** їх відшукання та вилучення і є заходом, **пропорційним втручанню в особисте і сімейне життя особи**.

Отже, обшук не може санкціонуватися лише на підставі загального припущення про можливість знаходження доказів у певному місці.

Ухвала слідчого судді

Ухвала про дозвіл на обшук:

- дає право проникнути до конкретного житла чи іншого володіння **лише один раз**;
- діє протягом строку, визначеного слідчим суддею, але **не більше одного місяця з дня постановлення**.

В ухвалі зазначаються, зокрема:

- строк її дії;
- прокурор або слідчий, який подав клопотання;
- правова підстава;
- конкретне житло чи інше володіння або його частина;
- власник та фактичний володілець;
- речі, документи або особи, для виявлення яких проводиться обшук.

Житло та інше володіння особи

За **ст. 233 КПК України**, проникнення до житла чи іншого володіння допускається:

- за добровільною згодою особи, яка ним володіє;
- на підставі ухвали слідчого судді;
- у прямо передбачених законом невідкладних випадках.

Житлом є будь-яке приміщення, що перебуває у постійному чи тимчасовому володінні особи та пристосоване для проживання.

До іншого володіння належать, зокрема:

- транспортний засіб;
- земельна ділянка;
- гараж;
- інші будівлі чи приміщення побутового, службового, господарського або виробничого призначення.

Невідкладне проникнення без ухвали

Слідчий, дізнавач або прокурор може увійти до житла чи іншого володіння **до постановлення ухвали слідчого судді лише у двох невідкладних випадках**:

- для **врятування життя людей та майна**;
- при **безпосередньому переслідуванні осіб, які підозрюються у вчиненні кримінального правопорушення**.

Цей перелік є вичерпним.

Після такого проникнення:

- прокурор;
- або слідчий чи дізнавач за погодженням із прокурором

зобов'язані **невідкладно звернутися до слідчого судді з клопотанням про проведення обшуку**.

Слідчий суддя перевіряє не лише загальні підстави для обшуку, а й те, **чи дійсно існувала невідкладність проникнення без попередньої ухвали**.

Якщо:

- прокурор відмовить у погодженні клопотання;
- або слідчий суддя відмовить у наданні дозволу,

встановлені внаслідок такого проникнення докази є **недопустимими**, а отримана інформація підлягає знищенню в порядку ст. 255 КПК України.

Порядок виконання ухвали про обшук

Ухвалу про дозвіл на обшук житла чи іншого володіння виконують **слідчий або прокурор**.

До участі можуть бути залучені:

- потерпілий;
- підозрюваний;
- захисник;
- представник;

- спеціаліст;
- інші учасники, якщо їх участь необхідна.

Слідчий або прокурор повинні вживати заходів для забезпечення присутності осіб, права чи законні інтереси яких можуть бути обмежені під час обшуку.

Право на адвоката

Незалежно від стадії проведення обшуку слідчий, прокурор або інша службова особа зобов'язані **допустити захисника або адвоката**, повноваження якого належно підтверджені.

Отже, розпочатий обшук не може бути підставою для недопуску адвоката, який прибув пізніше.

Час проведення обшуку

Обшук житла чи іншого володіння повинен проводитися у час, коли завдається **найменша шкода звичайним заняттям особи**, якщо це не може істотно зашкодити меті обшуку.

Додатково діє загальне правило ст. 223 КПК: проведення слідчих дій у нічний час з **22:00 до 06:00** за загальним правилом не допускається, крім невідкладних випадків.

Початок виконання ухвали

Перед початком обшуку особі, яка володіє житлом чи іншим володінням, а за її відсутності – іншій присутній особі:

- пред'являється ухвала слідчого судді;
- надається її копія.

Обшук може проводитися і за відсутності власника чи фактичного володільця, однак повинні бути дотримані всі передбачені КПК гарантії.

Межі обшуку

Слідчий або прокурор може здійснювати пошук лише в межах:

- місця, зазначеного в ухвалі;
- мети обшуку;
- речей, документів або осіб, для відшукання яких надано дозвіл.

Водночас під час обшуку можуть бути вилучені предмети, **вилучені законом з обігу**, незалежно від того, чи зазначалися вони в ухвалі.

Обшук особи під час обшуку приміщення

Якщо під час обшуку є достатні підстави вважати, що особа, яка перебуває у приміщенні, приховує при собі речі або документи, що мають значення для кримінального провадження, може бути проведено **обшук цієї особи**.

Обшук особи здійснюється особами **тієї самої статі**.

За загальним правилом обшук особи проводиться з обов'язковою участю **не менше двох понятих**, незалежно від відеофіксації, крім спеціальних правил ст. 615 КПК.

Участь понятих при обшуку

Обшук житла чи іншого володіння особи здійснюється з обов'язковою участю **не менше двох понятих незалежно від застосування технічних засобів фіксації**.

Виняток можливий лише за спеціальними правилами **ст. 615 КПК України** в умовах воєнного стану, коли залучення понятих:

- об'єктивно неможливе;
- або пов'язане з потенційною небезпекою для їхнього життя чи здоров'я.

У такому випадку обшук проводиться без понятих, але з **обов'язковим безперервним відеозаписом доступними технічними засобами**.

Обов'язкова аудіо- та відеофіксація

За **ст. 107 та ч. 10 ст. 236 КПК України**, обшук житла чи іншого володіння на підставі ухвали слідчого судді в обов'язковому порядку фіксується за допомогою **аудіо- та відеозапису**.

Отже, при звичайному обшуку житла одночасно діють дві вимоги:

не менше 2 понятих + обов'язкова аудіо- та відеофіксація.

Відеозапис є **невід'ємним додатком до протоколу обшуку**.

Відомості та обставини, які не зафіксовані на відеозаписі у випадку обов'язкової відеофіксації, не можуть бути належним чином використані як зафіксовані результати обшуку.

Незастосування технічної фіксації у випадку, коли вона є обов'язковою, за загальним правилом тягне **недійсність процесуальної дії та її результатів**, крім випадку, коли сторони не заперечують проти визнання їх чинними.

Повноваження під час обшуку

Під час обшуку слідчий або прокурор має право, у межах закону:

- відкривати закриті приміщення, сховища та речі, якщо особа відмовляється їх відкрити;
- проводити вимірювання, фотографування, аудіо- і відеозапис;
- складати плани та схеми;
- виготовляти відбитки та зліпки;
- оглядати і вилучати речі та документи;
- забороняти особам залишати місце обшуку до його завершення та вчиняти дії, що перешкоджають обшуку.

При цьому слід уникати **невиправданого пошкодження майна**.

Комп'ютерні дані та електронні системи

Якщо під час обшуку виявлено комп'ютерні системи чи електронні дані, слідчий або прокурор за наявності законних підстав може здійснювати їх огляд та копіювання.

Фізичне вилучення:

- комп'ютерних систем;
- їх частин;
- мобільних терміналів зв'язку

допускається не автоматично, а лише у випадках, прямо передбачених **ст. 168 КПК України**, зокрема коли:

- вони прямо зазначені в ухвалі;
- необхідні для експертизи;
- є засобом або знаряддям правопорушення;
- одержані внаслідок правопорушення;
- доступ до інформації обмежено власником;
- необхідно подолати систему логічного захисту.

Вилучення майна під час обшуку

Під час обшуку слід розрізняти три категорії:

- речі й документи, **прямо зазначені в ухвалі**;
- предмети, **вилучені законом з обігу**;
- інші речі та документи, виявлені під час обшуку.

Речі та документи, які:

- не входять до переліку, щодо якого прямо надано дозвіл на відшукання;
- і не є предметами, вилученими законом з обігу,

набувають статусу **тимчасово вилученого майна**.

Щодо такого майна надалі застосовуються правила про своєчасне звернення з клопотанням про його арешт.

Строк звернення щодо тимчасово вилученого майна

Якщо майно тимчасово вилучено під час обшуку або огляду, проведеного на підставі ухвали слідчого судді, клопотання про його арешт повинно бути подано **протягом 48 годин після вилучення**.

Інакше майно підлягає **негайному поверненню** особі, у якої його вилучили.

Поняття та мета огляду

За **ст. 237 КПК України** огляд проводиться з метою **виявлення та фіксації відомостей щодо обставин вчинення кримінального правопорушення**.

Слідчий або прокурор може проводити огляд:

- місцевості;
- приміщення;
- речей;
- документів.

Огляд, на відміну від обшуку, насамперед спрямований на **безпосереднє дослідження та фіксацію обстановки, слідів і властивостей об'єктів**, а не на їх примусове відшукання в прихованих місцях.

Огляд житла чи іншого володіння

Огляд житла чи іншого володіння особи здійснюється **за правилами, установленими для обшуку житла чи іншого володіння**.

Отже, проникнення для огляду житла можливе:

- за добровільною згодою володільця;
- на підставі судового рішення;
- у невідкладних випадках ст. 233 КПК із наступним судовим контролем.

При огляді житла також діє вимога про участь **не менше двох понятих**, незалежно від технічної фіксації, з урахуванням винятків ст. 615 КПК.

Учасники огляду

До огляду можуть бути залучені:

- потерпілий;
- підозрюваний;
- захисник;
- законний представник;
- інші учасники кримінального провадження;
- спеціаліст – для надання допомоги з питань, що потребують спеціальних знань.

Вилучення під час огляду

Під час огляду дозволяється вилучати лише:

- речі та документи, які мають значення для кримінального провадження;
- предмети, вилучені законом з обігу.

Предмети, вилучені законом з обігу, вилучаються **незалежно від їх зв'язку з конкретним кримінальним провадженням**.

Інші вилучені речі та документи, які не належать до предметів, вилучених законом з обігу, вважаються **тимчасово вилученим майном**.

Обшук і огляд – ключова відмінність

Для тестів доцільно використовувати таке розмежування:

обшук → відшукання прихованих речей, документів або осіб;

огляд → виявлення і фіксація відомостей про обстановку, сліди, речі та документи.

Водночас огляд житла через високий рівень втручання у приватність підпорядковується **правилам обшуку житла**.

Протокол

І обшук, і огляд оформлюються **протоколом** за загальними правилами ст. 104–106 КПК України.

У протоколі відображаються:

- час і місце;
- учасники;
- послідовність дій;
- виявлені об'єкти;
- вилучені речі та документи;

- застосовані технічні засоби;
- заяви та зауваження учасників.

Особи, у присутності яких проводився обшук, мають право робити заяви, що підлягають **обов'язковому внесенню до протоколу**.

Другий примірник протоколу обшуку разом з описом вилученого вручається особі, у якої проведено обшук, а при обшуку підприємства, установи чи організації – відповідному керівнику або представнику.

Типові пастки ЄДКІ

Слід пам'ятати:

- обшук за загальним правилом проводиться **за ухвалою слідчого судді**;
- ухвала дає право проникнути **лише один раз**;
- строк її дії – **не більше 1 місяця**;
- слідчий суддя перевіряє не лише значення речей, а й **ефективність та пропорційність обшуку**;
- проникнення без ухвали можливе лише для **врятування життя/майна або безпосереднього переслідування підозрюваного**;
- після невідкладного проникнення необхідно **невідкладно звернутися до слідчого судді**;
- відмова суду у подальшому санкціонуванні → отримані докази **недопустимі**;
- адвокат допускається до обшуку **на будь-якій його стадії**;
- обшук житла → **не менше 2 понятих + обов'язкова аудіо- та відеофіксація**;
- виняток щодо понятих можливий за ст. 615 КПК, але тоді потрібен **безперервний відеозапис**;
- речі, прямо зазначені в ухвалі, не є автоматично тимчасово вилученим майном;
- речі, не зазначені в ухвалі і не вилучені законом з обігу, → **тимчасово вилучене майно**;
- щодо такого майна після обшуку за ухвалою строк на клопотання про арешт – **48 годин**;
- огляд житла проводиться **за правилами обшуку житла**;
- огляд і обшук мають різну мету: **огляд – фіксація; обшук – відшукання**;
- електронну техніку не можна автоматично вилучати лише тому, що її виявлено під час обшуку.

Короткий підсумок

Обшук проводиться для відшукання і фіксації доказової інформації, знарядь, майна, здобутого внаслідок правопорушення, або розшукуваних осіб і за загальним правилом потребує **ухвали слідчого судді**. Ухвала діє не більше одного місяця і дає право проникнути до відповідного житла чи іншого володіння лише один раз. Невідкладне проникнення без ухвали допускається виключно для врятування життя чи майна або при безпосередньому переслідуванні підозрюваної особи з обов'язковим наступним судовим контролем.

Обшук житла проводиться за участю не менше двох понятих і з обов'язковою аудіо- та відеофіксацією. Огляд спрямований передусім на виявлення і фіксацію відомостей про обставини кримінального правопорушення; огляд житла проводиться за правилами обшуку. Майно, вилучене поза межами переліку, прямо дозволеного ухвалою, за

загальним правилом набуває статусу **тимчасово вилученого**, що тягне необхідність своєчасного вирішення питання про його арешт.

Формула для запам'ятовування

Обшук:

ухвала → 1 проникнення → строк до 1 місяця.

Без ухвали:

врятування життя/майна АБО безпосереднє переслідування → невідкладно до слідчого судді.

Фіксація обшуку житла:

2 поняті + аудіо/відео.

Вилучення:

в ухвалі → вилучаємо;

поза ухвалою → тимчасово вилучене майно → 48 годин на арешт.

Огляд:

виявити + зафіксувати;

огляд житла → правила обшуку.

Освідування особи та отримання зразків для експертизи: підстави, процесуальний порядок, примусове отримання зразків

Освідування особи: поняття і мета

Відповідно до **ч. 1 ст. 241 КПК України**, дізнавач, слідчий або прокурор здійснює освідування:

- **підозрюваного**;
- **свідка**;
- **потерпілого**

для:

- виявлення на його **тілі** або **одязі, в якому він перебуває**, слідів кримінального правопорушення;
- **вилучення** таких слідів;
- виявлення **особливих прикмет**,

якщо для цього **не потрібно проводити судово-медичну експертизу**.

Отже, освідування є самостійною слідчою (розшуковою) дією, безпосереднім об'єктом якої є **тіло та одяг конкретної особи**.

Освідування необхідно відрізняти від судово-медичної експертизи. Якщо для встановлення відповідної обставини необхідні спеціальні експертні дослідження та експертний висновок, одного освідування недостатньо.

Що може бути виявлено при освідуванні

Метою освідування можуть бути, зокрема:

- сліди крові;

- тілесні ушкодження, видимі без експертного дослідження;
- плями, нашарування та інші сліди на тілі або одязі;
- татуювання;
- шрами;
- родимі плями;
- інші особливі прикмети.

При цьому конкретна ознака повинна мати **значення для кримінального провадження**.

Підстава для освідування

Освідування проводиться, коли існують достатні підстави вважати, що на тілі чи одязі підозрюваного, свідка або потерпілого:

- знаходяться сліди кримінального правопорушення;
- або є особливі прикмети, встановлення яких має значення для розслідування.

З урахуванням загального правила **ч. 2 ст. 223 КПК України** необхідні достатні відомості, які вказують на можливість досягнення мети цієї слідчої дії.

Добровільне освідування

Перед початком освідування особі спочатку пропонується пройти його **добровільно**.

Добровільне освідування здійснюється на підставі **постанови**:

- дізнавача;
- слідчого;
- прокурора.

Отже, навіть добровільне освідування за чинною редакцією ст. 241 КПК має відповідну **процесуальну підставу – постанову**.

Примусове освідування

Якщо особа відмовляється пройти освідування добровільно, воно може бути здійснене **примусово**, але виключно на підставі:

постанови прокурора.

Для примусового освідування за ст. 241 КПК **ухвала слідчого судді не потрібна**.

Це одна з ключових відмінностей між:

- **примусовим освідуванням** за ст. 241;
- **примусовим відібранням біологічних зразків для експертизи** за ст. 245.

При примусовому освідуванні застосування примусу допускається **лише в межах, необхідних для досягнення його мети**.

Участь судово-медичного експерта, лікаря або спеціаліста

За необхідності освідування може здійснюватися за участю:

- **судово-медичного експерта**;
- **лікаря**;
- **спеціаліста**.

Їх залучення залежить від характеру слідів, особливих прикмет та способу їх виявлення або фіксації.

Водночас участь такого фахівця не перетворює освідування на експертизу: результат освідування оформлюється **протоколом**, а не висновком експерта.

Освідування, пов'язане з оголенням особи

Якщо освідування потребує **оголення особи**, діють спеціальні гарантії.

Таке освідування здійснюється **особами тієї самої статі**, що й освідувана особа.

Виняток – якщо освідування проводить **лікар**.

При цьому дізнавач, слідчий або прокурор **не має права бути присутнім** при освідуванні особи іншої статі, якщо воно пов'язане з необхідністю її оголення.

Отже:

оголення → та сама стать;

лікар → виняток із правила статі.

Захист честі, гідності та здоров'я особи

Під час освідування забороняються дії, які:

- **принижують честь і гідність** особи;
- є **небезпечними для її здоров'я**.

Це правило діє і при добровільному, і при примусовому освідуванні.

Примусовий характер слідчої дії не означає можливості необмеженого фізичного впливу.

Фотографування та відеофіксація при освідуванні

За необхідності наявність або відсутність:

- слідів кримінального правопорушення;
- особливих прикмет

на тілі чи одязі особи може фіксуватися шляхом:

- фотографування;
- відеозапису;
- інших технічних засобів.

Якщо отримані зображення можуть розглядатися як **образливі для освідуваної особи**, вони:

- зберігаються **в опечатаному вигляді**;
- можуть надаватися **лише суду під час судового розгляду**.

Це спеціальна гарантія приватності особи.

Поняті при освідуванні

З урахуванням **ч. 7 ст. 223 КПК України**, освідування проводиться за участю **не менше двох понятих**, якщо не застосовується **безперервний відеозапис** ходу відповідної слідчої дії.

Отже:

освідування → 2 поняті АБО безперервна відеофіксація.

Це не слід плутати з обшуком житла, де за загальним правилом поняті є обов'язковими незалежно від відеофіксації.

Процесуальне оформлення освідування

За **ч. 4 ст. 241 КПК України** про проведення освідування складається **протокол** відповідно до загальних вимог КПК.

Копія протоколу **надається особі, щодо якої здійснювалося освідування**.

У протоколі відображаються, зокрема:

- підстави проведення;
- учасники;
- хід освідування;
- виявлені сліди або особливі прикмети;
- вилучені об'єкти;
- застосовані технічні засоби;
- додатки до протоколу.

Отримання зразків для експертизи

Мета отримання зразків

Отримання зразків регулюється **ст. 245 КПК України** і здійснюється тоді, коли для проведення експертизи експерту необхідні **порівняльні матеріали**.

Зразками можуть бути, залежно від виду експертизи:

- біологічні матеріали особи;
- зразки почерку;
- відбитки;
- зразки матеріалів, речовин;
- частини речей або документів;
- інші об'єкти, необхідні для експертного порівняння.

Стаття 245 КПК розрізняє:

- зразки **з речей і документів**;
- **біологічні зразки особи**.

Хто отримує зразки

За **ч. 1 ст. 245 КПК України** зразки відбирає **сторона кримінального провадження**, яка:

- звернулася за проведенням експертизи;
- або за клопотанням якої експертизу призначив слідчий суддя.

Якщо проведення експертизи доручено **судом**, відібрання зразків здійснює:

- суд;
- або за його дорученням – **залучений спеціаліст**.

Отже, твердження, що зразки для експертизи завжди відбирає лише слідчий, є **неправильним**.

Зразки з речей і документів

Відповідно до **ч. 2 ст. 245 КПК України**, порядок відібрання зразків із речей і документів визначається за правилами про **тимчасовий доступ до речей і документів**, установленими **ст. 160–166 КПК України**.

Тому залежно від конкретної процесуальної ситуації застосовуються відповідні правила щодо:

- клопотання;
- судового дозволу;
- доступу до об'єкта;
- вилучення або отримання необхідної частини матеріалу.

Наприклад, для експертизи фарби може бути необхідний контрольний зразок покриття, для експертизи документа – відповідні порівняльні матеріали.

Біологічні зразки

Відібрання **біологічних зразків у особи** здійснюється за правилами **ст. 241 КПК України**. Це прямо встановлено **ч. 3 ст. 245 КПК**.

До біологічних зразків на практиці можуть належати, наприклад:

- кров;
- слина;
- букальний епітелій;
- волосся;
- інші біологічні матеріали,

якщо вони необхідні для відповідного експертного дослідження.

Проте необхідно розрізняти:

освідування → знайти/зафіксувати/вилучити слід або особливу прикмету;

відібрання біологічного зразка → отримати матеріал саме для проведення експертизи.

Добровільне надання біологічних зразків

Особі спочатку пропонується **добровільно надати біологічні зразки**.

Оскільки ч. 3 ст. 245 відсилає до правил ст. 241 КПК, при відібранні повинні бути дотримані відповідні гарантії:

- недопустимість приниження честі та гідності;
- недопустимість небезпечних для здоров'я дій;
- спеціальні правила щодо оголення;
- належне процесуальне оформлення.

Примусове відібрання біологічних зразків

Якщо особа **відмовляється добровільно надати біологічні зразки**, однієї постанови прокурора, як при звичайному примусовому освідуванні, **недостатньо**.

За **ч. 3 ст. 245 КПК України** необхідне рішення:

- **слідчого судді** – під час досудового розслідування;

- **суду** – під час судового провадження.

Відповідне клопотання сторони кримінального провадження розглядається в порядку, передбаченому **ст. 160–166 КПК України**.

Слідчий суддя або суд може:

- **дозволити слідчому чи прокурору** здійснити примусове відібрання біологічних зразків;
- якщо клопотання подала **сторона захисту – зобов'язати слідчого або прокурора** здійснити таке відібрання.

Це одна з найважливіших тестових норм цього питання.

Головна відмінність двох видів примусу

Необхідно чітко розрізняти:

примусове освідування за ст. 241 КПК → достатньо **постанови прокурора**;

примусове відібрання біологічних зразків для експертизи за ст. 245 КПК → потрібна **ухвала слідчого судді або суду**.

Саме змішування цих двох процедур є однією з найтиповіших помилок.

Необхідність зв'язку з конкретною експертизою

Відібрання зразків за ст. 245 здійснюється **для проведення експертизи**, а не як самостійний спосіб отримання будь-якої біологічної інформації про особу.

Тому сторона, яка просить про примусове відібрання, повинна обґрунтувати, зокрема:

- яка експертиза має проводитися;
- які саме зразки для неї необхідні;
- чому вони мають значення для кримінального провадження;
- чому їх неможливо отримати добровільно.

У судовій практиці 2026 року відмова у клопотанні про примусове відібрання біологічних зразків, зокрема, мотивувалася тим, що сторона обвинувачення не підтвердила належним чином існування відповідної призначеної експертизи, для якої такі зразки були б необхідними.

Межі примусу при отриманні зразків

Навіть за наявності судового дозволу примусове відібрання біологічних зразків не може здійснюватися будь-якими засобами.

З урахуванням ст. 241 КПК та загальних засад кримінального провадження не допускаються дії, які:

- принижують честь або гідність особи;
- створюють невиправдану небезпеку для її здоров'я;
- застосовують примус понад межі, об'єктивно необхідні для отримання відповідного зразка.

Освідування і отримання зразків: як розрізнити

Для ЄДКІ доцільно використовувати функціональний критерій:

Критерій	Освідування	Отримання зразків
Мета	знайти, зафіксувати або вилучити слід; встановити особливу прикмету	отримати матеріал для експертизи
Основна норма	ст. 241 КПК	ст. 245 КПК
Об'єкт	тіло та одяг особи	біологічний матеріал, речі, документи та інші порівняльні зразки
Добровільний порядок	постанова дізнавача, слідчого або прокурора	надання/відібрання зразка для призначеної чи ініційованої експертизи
Примус щодо особи	постанова прокурора	ухвала слідчого судді / суду
Результат	протокол освідування	зразок, який надалі досліджує експерт

Приклад: встановити на руці особи характерне татуювання → **освідування**.

Відібрати букальний епітелій для порівняльної молекулярно-генетичної експертизи → **отримання біологічного зразка за ст. 245 КПК**.

Типові пастки ЄДКІ

Слід пам'ятати:

- освідувати можна **підозрюваного, свідка або потерпілого**;
- освідування стосується **тіла та одягу**, в якому перебуває особа;
- мета – виявлення і вилучення слідів або встановлення **особливих прикмет**;
- освідування проводиться, якщо **не потрібна судово-медична експертиза**;
- добровільне освідування здійснюється на підставі **постанови дізнавача, слідчого або прокурора**;
- примусове освідування → **виключно постанова прокурора**;
- ухвала слідчого судді для звичайного примусового освідування **не потрібна**;
- освідування з оголенням → особа **тієї самої статі**, крім лікаря;
- слідчий, дізнавач або прокурор іншої статі при такому оголенні бути присутнім **не може**;
- дії, що принижують гідність або небезпечні для здоров'я, **заборонені**;
- образливі зображення зберігаються **в опечатаному вигляді** і надаються лише суду;
- про освідування складається **протокол**, копія якого надається освідуваній особі;
- зразки з речей і документів отримуються за правилами **ст. 160–166 КПК**;
- біологічні зразки відбираються за правилами **ст. 241 КПК**;
- добровільна відмова від біологічних зразків → необхідна **ухвала слідчого судді або суду**;
- клопотання захисту може спричинити обов'язок суду **зобов'язати слідчого або прокурора** відібрати зразки;

- **постанова прокурора ≠ достатня підстава для примусового відібрання біологічних зразків для експертизи**;
- отримання зразків повинно бути пов'язане з **конкретною експертною потребою**.

Короткий підсумок

Освідування за ст. 241 КПК проводиться щодо підозрюваного, свідка або потерпілого для виявлення та вилучення на тілі чи одязі слідів кримінального правопорушення або встановлення особливих прикмет, якщо для цього не потрібна судово-медична експертиза. Особі спочатку пропонується пройти його добровільно на підставі постанови дізнавача, слідчого або прокурора; у разі відмови примусове освідування допускається **лише на підставі постанови прокурора**.

Отримання зразків за ст. 245 має іншу мету – забезпечення матеріалом **експертного дослідження**. Зразки з речей і документів отримуються за правилами тимчасового доступу, а біологічні зразки – за правилами ст. 241. Якщо особа відмовилася надати біологічні зразки добровільно, для їх примусового відібрання необхідне **рішення слідчого судді або суду**, ухвалене за клопотанням сторони кримінального провадження.

<u>Формула для запам'ятовування</u>

Освідування:

тіло / одяг → слід або особлива прикмета → ст. 241.

Добровільно:

постанова дізнавача / слідчого / прокурора.

Примусове освідування:

відмова → постанова прокурора.

Зразки для експертизи:

ст. 245 → потрібні для експертного дослідження.

Речі/документи:

ст. 160–166 КПК.

Біологічні зразки:

правила ст. 241 → відмова → слідчий суддя / суд → примусове відібрання.

Головна пастка:

примусове освідування = прокурор;

примусові біологічні зразки = суд.

Негласні слідчі (розшукові) дії: поняття, система, підстави, строки, суб'єкти санкціонування, використання результатів, розсекречення матеріалів

Поняття НСРД

Відповідно до **ч. 1 ст. 246 КПК України**, негласні слідчі (розшукові) дії (НСРД) – це різновид слідчих (розшукових) дій, **відомості про факт та методи проведення яких не підлягають розголошенню**, крім випадків, передбачених КПК України.

Їх особливість полягає в тому, що вони проводяться **без відома особи**, щодо якої здійснюються, і можуть передбачати істотне втручання у приватне життя, таємницю спілкування, недоторканність житла та інші конституційні права.

Негласність є способом проведення дії, але **не звільняє органи розслідування від вимог законності, належного санкціонування та процесуальної фіксації**.

Загальна підстава проведення НСРД

За **ч. 2 ст. 246 КПК України** НСРД проводяться, якщо відомості про кримінальне правопорушення та особу, яка його вчинила, **неможливо отримати в інший спосіб**.

Отже, НСРД мають **субсидіарний характер**:

не можна отримати необхідні відомості відкритими процесуальними засобами → допускається застосування НСРД за наявності інших установлених законом умов.

Самого припущення, що НСРД можуть бути «зручнішими» чи «ефективнішими», недостатньо.

Які НСРД допускаються лише щодо тяжких та особливо тяжких злочинів

Не всі НСРД обмежені кримінальними провадженнями щодо тяжких або особливо тяжких злочинів.

Виключно у таких провадженнях можуть проводитися НСРД, передбачені:

- **ст. 260** – аудіо-, відеоконтроль особи;
- **ст. 261–262** – арешт, огляд і виїмка кореспонденції;
- **ст. 263** – зняття інформації з електронних комунікаційних мереж;
- **ст. 264** – зняття інформації з електронних інформаційних систем **у частині дій, що проводяться за ухвалою слідчого судді**;
- **ст. 267** – обстеження публічно недоступних місць, житла чи іншого володіння;
- **ст. 269** – спостереження за особою, річчю або місцем;
- **ст. 269-1** – моніторинг банківських рахунків;
- **ст. 270** – аудіо-, відеоконтроль місця;
- **ст. 271** – контроль за вчиненням злочину;
- **ст. 272** – виконання спеціального завдання;
- **ст. 274** – негласне отримання зразків для порівняльного дослідження.

Тому формула:

«будь-яка НСРД можлива лише щодо тяжкого чи особливо тяжкого злочину» – неправильна.

Наприклад, **встановлення місцезнаходження радіообладнання за ст. 268 КПК** не включене до цього переліку.

Система НСРД

НСРД умовно можна поділити на дві великі групи.

Втручання у приватне спілкування:

- аудіо-, відеоконтроль особи – **ст. 260**;
- арешт кореспонденції – **ст. 261**;

- огляд і виїмка кореспонденції – **ст. 262**;
- зняття інформації з електронних комунікаційних мереж – **ст. 263**;
- зняття інформації з електронних інформаційних систем – **ст. 264**.

Інші негласні дії:

- обстеження публічно недоступних місць, житла чи іншого володіння – **ст. 267**;
- установлення місцезнаходження радіообладнання – **ст. 268**;
- спостереження за особою, річчю або місцем – **ст. 269**;
- моніторинг банківських рахунків – **ст. 269-1**;
- аудіо-, відеоконтроль місця – **ст. 270**;
- контроль за вчиненням злочину – **ст. 271**;
- виконання спеціального завдання з розкриття діяльності організованої групи чи злочинної організації – **ст. 272**;
- негласне отримання зразків для порівняльного дослідження – **ст. 274**;
- використання конфіденційного співробітництва – **ст. 275**.

Втручання у приватне спілкування

За **ст. 258 КПК України** ніхто не може зазнавати втручання у приватне спілкування **без ухвали слідчого судді**.

До втручання у приватне спілкування належать:

- аудіо-, відеоконтроль особи;
- арешт, огляд і виїмка кореспонденції;
- зняття інформації з електронних комунікаційних мереж;
- зняття інформації з електронних інформаційних систем.

Особливо важливо:

втручання у приватне спілкування захисника або священнослужителя з підозрюваним, обвинуваченим, засудженим чи виправданим заборонено.

Хто приймає рішення про проведення НСРД

За **ч. 3 ст. 246 КПК України** рішення про проведення НСРД залежно від виду дії приймають:

- **слідчий**;
- **прокурор**;
- у передбачених КПК випадках – **слідчий суддя** за клопотанням прокурора або слідчого, погодженим із прокурором.

Слідчий зобов'язаний повідомити прокурора:

- про прийняття рішення щодо проведення відповідної НСРД;
- про отримані результати.

Прокурор має право **заборонити проведення або припинити подальше проведення НСРД**.

Контроль за вчиненням злочину – виключна компетенція прокурора

За **ч. 4 ст. 246 КПК України** рішення про проведення **контролю за вчиненням злочину** приймає **виключно прокурор**.

Контроль за вчиненням злочину за ст. 271 КПК здійснюється у формах:

- контрольованої поставки;
- контрольованої та оперативної закупки;
- спеціального слідчого експерименту;
- імітування обстановки злочину.

Його проведення допускається за наявності достатніх підстав вважати, що **готується або вчиняється тяжкий чи особливо тяжкий злочин**.

Провокація злочину категорично заборонена. Не можна підбурювати особу до злочину, який вона інакше не вчинила б, або впливати на її поведінку насильством, погрозами чи шантажем. Отримані внаслідок такої провокації речі та документи не можуть використовуватися у кримінальному провадженні.

Який слідчий суддя санкціонує НСРД

За **ст. 247 КПК України** клопотання про НСРД розглядає:

- слідчий суддя **апеляційного суду**, в межах територіальної юрисдикції якого знаходиться орган досудового розслідування;
- у кримінальних провадженнях, віднесених до підсудності ВАКС, – **слідчий суддя Вищого антикорупційного суду**.

Це важлива відмінність від більшості інших питань судового контролю на досудовому розслідуванні, які зазвичай вирішує слідчий суддя місцевого суду.

Для НСРД:

загальне правило → апеляційний суд, а не місцевий суд.

Розгляд клопотання

За **ст. 248 КПК України** слідчий суддя розглядає клопотання про дозвіл на НСРД **протягом 6 годин із моменту його отримання** за участю особи, яка подала клопотання.

Для надання дозволу необхідно довести, зокрема:

- наявність кримінального правопорушення відповідної тяжкості;
- неможливість одержати необхідні відомості іншим способом;
- можливість отримати внаслідок НСРД докази, які самостійно або разом з іншими доказами мають **суттєве значення** для встановлення обставин кримінального правопорушення чи осіб, які його вчинили.

Відмова у дозволі не перешкоджає **повторному зверненню з новим клопотанням**.

Строк дії ухвали слідчого судді

За **ст. 249 КПК України** строк дії однієї ухвали про дозвіл на проведення НСРД:

не може перевищувати 2 місяців.

Якщо необхідність у продовженні зберігається, слідчий за погодженням із прокурором або прокурор повторно звертається до слідчого судді.

Загальний строк проведення НСРД, дозвіл на яку надає слідчий суддя, не може перевищувати **максимального строку досудового розслідування**, передбаченого ст. 219 КПК.

Виняток: якщо НСРД здійснюється для встановлення місцезнаходження особи, яка:

- переховується від органу досудового розслідування, слідчого судді або суду;
- оголошена в розшук,

така дія може тривати **до встановлення її місцезнаходження**.

Прокурор зобов'язаний припинити НСРД, якщо **необхідність у ній відпала**.

Строки НСРД, що проводяться не за ухвалою слідчого судді

Частина 5 **ст. 246 КПК України** встановлює спеціальну систему продовження строків залежно від того, хто прийняв рішення про проведення НСРД.

Зокрема, строк може бути продовжений:

- **керівником органу досудового розслідування** – до **6 місяців**, якщо дія проводиться за його або слідчого рішенням;
- відповідним керівником визначеного КПК центрального чи територіального правоохоронного підрозділу – до **12 місяців**, якщо дія проводиться за рішенням слідчого;
- керівниками відповідних правоохоронних органів, визначеними ч. 5 ст. 246, – до **18 місяців**;
- **прокурором**, якщо дія проводиться за його рішенням, – до **18 місяців**;
- слідчим суддею – якщо НСРД проводиться за його рішенням, у порядку ст. 249 КПК.

Тому **2 місяці – це строк однієї ухвали слідчого судді**, а не універсальний максимальний строк для будь-якої НСРД.

Проведення НСРД до отримання ухвали слідчого судді

За **ст. 250 КПК України** у виняткових невідкладних випадках НСРД може бути розпочата **до постановлення ухвали слідчого судді**, якщо одночасно:

- існує необхідність **врятування життя людей** або запобігання вчиненню тяжкого чи особливо тяжкого злочину;
- такий злочин передбачений визначеними у ч. 1 ст. 250 розділами Особливої частини КК України;
- рішення прийняв прокурор або слідчий **за погодженням із прокурором**.

Після початку такої дії прокурор зобов'язаний **невідкладно звернутися до слідчого судді**.

Якщо слідчий суддя відмовляє в дозволі:

- НСРД негайно припиняється;
- одержана інформація підлягає **знищенню** за правилами ст. 255 КПК.

Отже, ст. 250 – це **вузький виняток**, а не загальний дозвіл спочатку провести НСРД, а потім отримувати судову санкцію.

НСРД, які мають спеціальні правила санкціонування

Серед найбільш важливих винятків необхідно пам'ятати:

Зняття інформації з електронної інформаційної системи

Якщо доступ до системи:

- не обмежується власником, володільцем чи утримувачем;
- або не пов'язаний із подоланням системи логічного захисту,

отримання відомостей **не потребує дозволу слідчого судді**. Якщо ж доступ є захищеним – потрібна ухвала.

Установлення місцезнаходження радіообладнання

За загальним правилом здійснюється за ухвалою слідчого судді.

Однак дозвіл суду **не потрібен**, якщо місцезнаходження радіообладнання встановлюється **за заявою його власника**.

Контроль за вчиненням злочину

Рішення приймає **прокурор**. Якщо в межах такого контролю виникає необхідність тимчасово обмежити конституційні права особи, відповідне втручання здійснюється **на підставі рішення слідчого судді**.

Виконання спеціального завдання

Проводиться на підставі:

- постанови слідчого, **погодженої з керівником органу досудового розслідування**;
- або постанови прокурора.

Первісний строк спеціального завдання – **до 6 місяців**.

Хто безпосередньо проводить НСРД

За **ч. 6 ст. 246 КПК України** НСРД має право проводити:

- слідчий, який здійснює досудове розслідування;
- за його дорученням – уповноважені оперативні підрозділи:
  - Національної поліції;
  - СБУ;
  - НАБУ;
  - ДБР;
  - БЕБ;
  - органів та установ виконання покарань і слідчих ізоляторів ДКВС;
  - Державної прикордонної служби України.

За рішенням слідчого або прокурора до проведення НСРД можуть залучатися також **інші особи**.

Слід розрізняти:

хто санкціонує НСРД ≠ хто безпосередньо її виконує.

Фіксація результатів НСРД

За **ст. 252 КПК України** за результатами НСРД складається **протокол**, до якого за необхідності долучаються додатки.

Хід НСРД може фіксуватися технічними та іншими засобами.

Протокол разом із додатками повинен бути переданий прокурору:

не пізніше 24 годин із моменту припинення НСРД.

Прокурор забезпечує збереження речей і документів, які планується використовувати у кримінальному провадженні.

Використання результатів НСРД у доказуванні

За **ст. 256 КПК України** у доказуванні можуть використовуватися:

- протоколи НСРД;
- аудіозаписи;
- відеозаписи;
- фотознімки;
- інші результати застосування технічних засобів;
- вилучені речі та документи;
- їх копії.

Вони використовуються **на тих самих підставах, що й результати інших слідчих (розшукових) дій**.

Отже, результат НСРД не має наперед установленої або підвищеної доказової сили.

Для допустимості необхідні, зокрема:

- законна підстава проведення;
- належний суб'єкт;
- необхідна судова чи прокурорська санкція;
- дотримання меж дозволу;
- належне процесуальне оформлення;
- дотримання правил відкриття матеріалів стороні захисту.

Особи, які проводили НСРД або були залучені до них, можуть бути допитані як **свідки**, у тому числі зі збереженням конфіденційності їхніх даних та застосуванням заходів безпеки.

Збереження повного масиву інформації

Якщо прокурор має намір використати в суді інформацію, отриману внаслідок **втручання у приватне спілкування**, він повинен забезпечити збереження **всієї отриманої інформації**, а не лише відібраного обвинувального фрагмента.

Це важлива гарантія, оскільки повний запис може містити не лише обвинувальну, а й виправдувальну або контекстуальну інформацію.

Інформація, яка не використовується у провадженні

За **ст. 255 КПК України** відомості, речі та документи, одержані в результаті НСРД, які прокурор не визнає необхідними для подальшого розслідування, за загальним правилом повинні бути **невідкладно знищені на підставі його рішення**.

Їх не можна:

- використовувати для цілей, не пов'язаних із кримінальним провадженням;
- довільно передавати іншим особам;
- використовувати поза встановленою КПК процедурою.

Знищення здійснюється **під контролем прокурора**.

Розсекречення матеріалів НСРД

Матеріали щодо організації та проведення НСРД можуть містити відомості, що становлять **державну таємницю**.

КПК прямо встановлює, що до прийняття рішення про розсекречення **виготовлення копій протоколів НСРД та додатків до них не допускається**.

Порядок розсекречення регулюється, крім КПК та Закону України **«Про державну таємницю»**, спеціальною **Інструкцією про організацію проведення НСРД та використання їх результатів у кримінальному провадженні**, затвердженою спільним наказом від 16 листопада 2012 року № 114/1042/516/1199/936/1687/5.

Хто ініціює розсекречення

Після завершення НСРД питання про скасування грифів секретності вирішується з урахуванням:

- обставин конкретного кримінального провадження;
- необхідності використання матеріалів як доказів;
- відсутності ризику завдання шкоди національній безпеці України.

Для розсекречення конкретних матеріальних носіїв **керівник органу прокуратури** направляє керівнику органу, де відповідний носій було засекречено, клопотання про скасування грифа секретності.

Важливо:

прокурор не скасовує гриф секретності одноособово.

Експертна комісія з питань таємниць

Після надходження клопотання керівник органу, де здійснювалося засекречування, утворює **експертну комісію з питань таємниць**.

До її складу входить **не менше трьох осіб**.

Комісія готує рішення щодо скасування грифа секретності.

Рішення оформлюється **актом скасування грифів секретності матеріальних носіїв секретної інформації**, який затверджується керівником відповідного органу. Після розсекречення носій знімається з секретного обліку та долучається до матеріалів кримінального провадження у встановленому порядку.

Отже:

прокурор ініціює → експертна комісія вирішує питання → акт → скасування грифа → долучення до провадження.

Розсекречення та відкриття матеріалів стороні захисту

Розсекречення необхідно відрізняти від **відкриття матеріалів за ст. 290 КПК України**.

Розсекречення означає скасування грифа секретності.

Відкриття за ст. 290 КПК – надання стороні захисту доступу до матеріалів, які сторона обвинувачення має намір використовувати.

Якщо результати НСРД використовуються як докази, сторона захисту повинна мати можливість ознайомитися не лише з протоколами й технічними результатами, а й із процесуальними документами, що дозволяють перевірити **законність їх одержання**, у порядку, встановленому КПК.

Тому:

розсекречено ≠ автоматично відкрито стороні захисту;

матеріал для доказування → розсекречення за необхідності + відкриття за ст. 290.

Спеціальні заборони

КПК встановлює низку важливих обмежень:

- заборонене втручання у приватне спілкування **захисника або священнослужителя** з особою, щодо якої здійснюється кримінальне переслідування;
- заборонена **провокація злочину** під час контролю за його вчиненням;
- не можна залучати до конфіденційного співробітництва **адвокатів, нотаріусів, медичних працівників, священнослужителів та журналістів**, якщо це пов'язано з розкриттям конфіденційної інформації професійного характеру.

Типові пастки ЄДКІ

Слід пам'ятати:

- НСРД проводяться, якщо необхідні відомості **неможливо отримати іншим способом**;
- **не всі** НСРД можливі лише щодо тяжких та особливо тяжких злочинів;
- перелік НСРД, для яких діє таке обмеження, прямо наведений у **ч. 2 ст. 246 КПК**;
- втручання у приватне спілкування за загальним правилом → **ухвала слідчого судді**;
- НСРД санкціонує не місцевий суд, а за загальним правилом **слідчий суддя апеляційного суду**;
- для справ ВАКС → **слідчий суддя ВАКС**;
- клопотання про НСРД розглядається протягом **6 годин**;
- одна ухвала слідчого судді діє максимум **2 місяці**;
- 2 місяці – це не універсальний максимальний строк усіх НСРД;
- контроль за вчиненням злочину санкціонує **виключно прокурор**;
- провокація під час контролю за вчиненням злочину **заборонена**;
- НСРД до ухвали суду можлива лише у вузьких невідкладних випадках **ст. 250 КПК**;
- відмова суду після такого початку → **припинення НСРД + знищення інформації**;
- протокол НСРД із додатками передається прокурору протягом **24 годин після припинення дії**;
- результати НСРД не мають особливої доказової сили – вони використовуються на загальних підставах;
- прокурор повинен забезпечити збереження всього масиву інформації приватного спілкування, якщо планує використати її як доказ;
- матеріали, які не потрібні провадженню, за загальним правилом **знищуються**;
- **прокурор не розсекречує матеріали одноособово**;
- розсекречення здійснюється через **експертну комісію з питань таємниць**;

- розсекречення і відкриття матеріалів за **ст. 290 КПК** – різні процедури.

Короткий підсумок

НСРД – це негласний різновид слідчих дій, який застосовується, коли відомості про кримінальне правопорушення та його суб'єкта **неможливо отримати в інший спосіб**. Значна частина найбільш інтенсивних НСРД допускається лише щодо тяжких та особливо тяжких злочинів. Залежно від виду дії рішення приймають слідчий, прокурор або слідчий суддя; судовий дозвіл за загальним правилом надає **слідчий суддя апеляційного суду**, а у справах ВАКС – слідчий суддя ВАКС.

Строк однієї судової ухвали не перевищує **2 місяців**, а у виняткових невідкладних випадках окремі НСРД можуть бути розпочаті до її отримання з обов'язковим негайним наступним судовим контролем. Результати оформлюються протоколом і можуть використовуватися як докази на загальних підставах. Для використання засекречених матеріалів здійснюється процедура скасування грифа секретності через **експертну комісію**, після чого матеріали за необхідності відкриваються стороні захисту за ст. 290 КПК.

<u>Формула для запам'ятовування</u>

Підстава:

іншим способом отримати відомості неможливо.

Тяжкий / особливо тяжкий:

більшість інтенсивних НСРД із переліку ч. 2 ст. 246.

Санкціонування:

слідчий / прокурор / слідчий суддя;

контроль за злочином → тільки прокурор.

Суддя:

апеляційний суд / ВАКС.

Строк ухвали:

до 2 місяців.

Невідкладність:

ст. 250 → початок до ухвали → негайно до судді.

Фіксація:

протокол → до прокурора не пізніше 24 годин після припинення.

Доказування:

результати НСРД = на загальних підставах.

Розсекречення:

ініціатива прокуратури → експертна комісія → скасування грифа → долучення → відкриття за ст. 290.

Повідомлення осіб про проведення НСРД та використання результатів НСРД в іншому кримінальному провадженні: строки повідомлення, порядок легалізації та допустимість результатів

Обов'язок повідомити особу про проведені НСРД

Негласний характер слідчої дії означає, що особа **не знає про її проведення в момент здійснення**, однак після завершення НСРД закон передбачає обов'язок повідомити особу про тимчасове обмеження її конституційних прав.

Відповідно до **ч. 1 ст. 253 КПК України**, письмово повідомляються:

- особи, **конституційні права яких були тимчасово обмежені** під час проведення НСРД;
- **підозрюваний**;
- його **захисник**.

Повідомлення здійснює:

- **прокурор**;
- або **слідчий за дорученням прокурора**.

Отже, безпосередньо на прокурора покладено відповідальність за забезпечення такого повідомлення, хоча фактичне його здійснення може бути доручене слідчому.

Коли повинно бути здійснено повідомлення

КПК не вимагає повідомляти особу **відразу після припинення НСРД**.

Конкретний момент визначається з урахуванням того, чи створить повідомлення загрозу:

- досягненню мети досудового розслідування;
- суспільній безпеці;
- життю або здоров'ю осіб, причетних до проведення НСРД.

Проте відкладення повідомлення має чітку граничну межу.

Відповідне повідомлення повинно бути здійснене:

протягом 12 місяців із дня припинення НСРД, але не пізніше звернення до суду з обвинувальним актом.

Отже, діють одночасно дві межі:

не пізніше 12 місяців після припинення НСРД;

і

у будь-якому разі – не пізніше направлення обвинувального акта до суду.

Якщо обвинувальний акт направляється раніше спливу 12 місяців, повідомлення має бути здійснене **до цього моменту**.

Зміст повідомлення

Спеціальна Інструкція про організацію проведення НСРД передбачає, що у повідомленні зазначаються:

- **вид проведеної НСРД**;
- інформація про подальше використання отриманих матеріалів у кримінальному провадженні;

- або інформація про їх **знищення**.

Тому повідомлення не зводиться до абстрактної фрази про те, що права особи колись обмежувалися: особі має бути надана інформація, достатня для розуміння характеру такого втручання в межах, допустимих законом.

Повідомлення не означає розкриття методів НСРД

Обов'язок за ст. 253 КПК не означає, що особі автоматично розкриваються:

- конфіденційні особи;
- оперативні методи;
- відомості, що становлять державну таємницю;
- інформація, розголошення якої може створити загрозу іншим особам.

КПК одночасно захищає інформацію про:

- факт та методи проведення НСРД;
- осіб, які їх проводили;
- отримані результати,

у межах правил **ст. 254–255 КПК України**.

Отже:

право знати про обмеження конституційних прав ≠ право на необмежене розкриття всіх оперативних відомостей.

Знищення матеріалів не скасовує обов'язку повідомити особу

Якщо прокурор визнав отримані під час НСРД матеріали непотрібними для подальшого розслідування і вони були знищені за правилами **ст. 255 КПК**, це **не звільняє прокурора від обов'язку повідомлення за ст. 253 КПК**.

Тому неправильним є твердження:

«матеріали знищено → повідомляти особу вже не потрібно».

Повідомити все одно необхідно у встановлений законом строк.

Повідомлення за ст. 253 і відкриття матеріалів за ст. 290 – різні процедури

Необхідно чітко розмежовувати:

ст. 253 КПК → повідомлення особи про те, що її конституційні права тимчасово обмежувалися під час НСРД;

ст. 290 КПК → відкриття стороні захисту матеріалів досудового розслідування, які сторона обвинувачення має намір використовувати в суді.

Тому саме повідомлення за ст. 253:

- не замінює відкриття доказів;
- не робить автоматично доступним весь масив матеріалів НСРД;
- не замінює процедуру розсекречення засекречених процесуальних документів.

Виявлення під час НСРД ознак іншого кримінального правопорушення

Під час законно санкціонованої НСРД можуть бути випадково отримані відомості не лише про кримінальне правопорушення, щодо якого вона проводилася, а й про **інше кримінальне правопорушення**.

Наприклад, під час законного аудіоконтролю щодо одного злочину можуть бути зафіксовані відомості про:

- інший корупційний злочин;
- незаконний обіг зброї;
- організацію іншого кримінального правопорушення.

Таку інформацію не можна автоматично використати як доказ в іншому кримінальному провадженні.

Застосовується спеціальна процедура **ст. 257 КПК України**.

Головне правило ст. 257 КПК

Якщо в результаті проведення НСРД виявлено ознаки кримінального правопорушення, **яке не розслідується у цьому кримінальному провадженні**, отримана інформація може бути використана в іншому кримінальному провадженні:

тільки на підставі ухвали слідчого судді.

Така ухвала постановляється:

за клопотанням прокурора.

Отже:

інше кримінальне правопорушення → інше провадження → прокурор → слідчий суддя → дозвіл на використання інформації.

Хто може звернутися до слідчого судді

Стаття 257 КПК прямо встановлює:

клопотання подає прокурор.

На відміну від первісного клопотання про проведення багатьох НСРД, яке може подаватися слідчим за погодженням із прокурором, дозвіл на використання вже отриманої інформації в іншому провадженні ініціюється **саме прокурором**.

Це важлива тестова відмінність.

Який слідчий суддя розглядає клопотання

Клопотання розглядається відповідно до вимог **ст. 247 і 248 КПК України**, тобто за правилами, встановленими для судового санкціонування НСРД.

Отже, застосовуються спеціальні правила підсудності НСРД:

- за загальним правилом – **слідчий суддя відповідного апеляційного суду**;
- у кримінальних провадженнях, віднесених до компетенції ВАКС, – **слідчий суддя Вищого антикорупційного суду**.

Що перевіряє слідчий суддя

Слідчий суддя не надає дозвіл автоматично лише через те, що прокурор повідомив про виявлення іншого кримінального правопорушення.

Прокурор повинен довести щонайменше:

- **законність отримання інформації** під час первісної НСРД;
- наявність достатніх підстав вважати, що ця інформація свідчить про **ознаки іншого кримінального правопорушення**.

Якщо прокурор цього не доведе, слідчий суддя **відмовляє** у наданні дозволу на використання результатів.

Отже, ухвала за ст. 257 є формою **судового контролю за законністю перенесення результатів НСРД до іншого провадження**.

Передання інформації між кримінальними провадженнями

За **ч. 2 ст. 257 КПК України** передання інформації, отриманої внаслідок НСРД, здійснюється:

тільки через прокурора.

Оперативний підрозділ або слідчий не може самостійно передати результати НСРД іншому органу розслідування для їх доказового використання поза встановленою процедурою.

Практична схема:

результат НСРД → прокурор → клопотання → ухвала слідчого судді → передання через прокурора → використання в іншому провадженні.

Якщо інше кримінальне провадження ще не розпочате

Якщо отримані відомості свідчать про ознаки іншого кримінального правопорушення, щодо якого окреме провадження ще не здійснюється, після виконання встановленої законом процедури відповідні відомості використовуються для належного процесуального реагування, у тому числі внесення інформації до **ЄРДР**.

Спеціальна Інструкція щодо НСРД передбачає організаційний механізм передання відповідних матеріалів через прокурора після отримання дозволу слідчого судді.

При цьому основним правилом залишається:

результати НСРД не можуть просто «перекочувати» до іншого провадження без судової легалізації за ст. 257 КПК.

Коли дозвіл за ст. 257 КПК не потрібен

Дозвіл необхідний саме тоді, коли інформацію планують використати **в іншому кримінальному провадженні**.

Верховний Суд розмежовує цю ситуацію з випадками, коли змінюється лише кримінально-правова оцінка події **у тому самому провадженні**.

Якщо в одному кримінальному провадженні:

- змінено правову кваліфікацію;
- уточнено кваліфікацію;
- встановлено інший склад кримінального правопорушення,

але інформація продовжує використовуватися **в межах того самого провадження**, додатковий дозвіл за ст. 257 КПК не потрібний.

Отже:

нова кваліфікація в тому самому провадженні ≠ використання в іншому провадженні.

Об'єднання кримінальних проваджень

Спеціальне значення має ситуація, коли кримінальні провадження надалі **об'єднані** за правилами ст. 217 КПК.

Верховний Суд зазначає: якщо провадження належним чином об'єднані, окремого дозволу за ст. 257 КПК на використання результатів НСРД **не потрібно**, оскільки після об'єднання йдеться вже про використання доказів в одному кримінальному провадженні.

Тому:

два окремі провадження → ст. 257 потрібна;

належно об'єднані провадження → додаткова ухвала за ст. 257 не потрібна.

Допустимість результатів НСРД в іншому провадженні

Загальне правило доказової допустимості встановлюється ст. 86 КПК: доказ є допустимим, якщо він отриманий **у порядку, встановленому КПК**.

Для результатів НСРД, які переносяться в інше кримінальне провадження, складовою такого порядку є **ухвала слідчого судді за ст. 257 КПК**.

Якщо дозвіл був необхідний, але сторона обвинувачення його не отримала, використання відповідних матеріалів як доказів створює підставу для визнання їх **недопустимими**.

Касаційний кримінальний суд прямо погоджувався з висновком про недопустимість результатів НСРД, використаних в іншому провадженні **без необхідної ухвали слідчого судді**.

Отже:

немає ухвали ст. 257, хоча вона потрібна → результат НСРД не може законно використовуватися як доказ в іншому провадженні.

Яка ухвала підтверджує законність використання в іншому провадженні

Верховний Суд звернув увагу на важливу особливість.

Коли результати НСРД перенесено з одного провадження до іншого відповідно до ст. 257 КПК, правовою підставою для їх використання у новому провадженні є саме:

ухвала слідчого судді про дозвіл на використання результатів НСРД в іншому кримінальному провадженні.

Така ухвала підтверджує здійснення судового контролю щодо законності використання відповідної інформації у новому провадженні.

Відкриття ухвали за ст. 257 стороні захисту

Якщо сторона обвинувачення має намір використовувати результати НСРД, отримані в іншому провадженні, при виконанні вимог **ст. 290 КПК** стороні захисту повинні бути відкриті процесуальні матеріали, що є правовою підставою їх використання.

Верховний Суд у справі № 465/2671/17 зазначив, що відкриття стороні захисту ухвали слідчого судді, якою надано дозвіл на використання результатів НСРД з іншого кримінального провадження, є належним виконанням відповідних вимог щодо процесуальної підстави використання цих результатів.

Таким чином, необхідно розмежовувати:

первісна ухвала → дозволяє провести НСРД;

ухвала за ст. 257 → дозволяє використати отриману інформацію в іншому кримінальному провадженні.

Результати НСРД у первісному та іншому провадженні

Логіка КПК може бути представлена так:

Первісне провадження

ухвала/інша належна санкція

→ НСРД

→ протокол + технічні носії

→ використання за ст. 256 КПК.

Інше провадження

під час НСРД виявлені ознаки іншого кримінального правопорушення

→ прокурор

→ клопотання

→ ухвала слідчого судді за ст. 257

→ передання інформації через прокурора

→ використання результатів як доказів.

«Легалізація» результатів НСРД

У навчальній та практичній мові процедуру ст. 257 іноді називають **«легалізацією» результатів НСРД в іншому провадженні**.

Юридично точніше говорити:

надання слідчим суддею дозволу на використання інформації, отриманої в результаті НСРД, в іншому кримінальному провадженні.

Стаття 257 не робить законними результати НСРД, які первісно були отримані незаконно.

Навпаки, слідчий суддя при вирішенні питання зобов'язаний перевірити **законність первісного отримання інформації**.

Отже:

ст. 257 не «виправляє» незаконну НСРД.

Співвідношення ст. 253, 256 і 257 КПК

Для ЄДКІ важливо бачити три різні правила:

ст. 253 КПК

→ повідомити особу про тимчасове обмеження її прав;

ст. 256 КПК

→ результати НСРД використовуються в доказуванні на тих самих підставах, що й результати інших слідчих дій;

ст. 257 КПК

→ для використання результатів в **іншому кримінальному провадженні** потрібен спеціальний дозвіл слідчого судді.

Типові пастки ЄДКІ

Слід пам'ятати:

- повідомляються особи, **конституційні права яких були тимчасово обмежені**, а також підозрюваний та його захисник;
- повідомляє **прокурор або за його дорученням слідчий**;
- повідомлення не обов'язково здійснюється відразу після завершення НСРД;

- максимальний строк – **12 місяців із дня припинення НСРД**;
- якщо обвинувальний акт направляється раніше – повідомити необхідно **до звернення до суду з обвинувальним актом**;
- знищення непотрібних результатів НСРД **не скасовує обов'язку повідомити особу**;
- повідомлення за ст. 253 і відкриття матеріалів за ст. 290 – **різні процедури**;
- інформація про інше кримінальне правопорушення не може автоматично використовуватися в іншому провадженні;
- для такого використання потрібна **ухвала слідчого судді за клопотанням прокурора**;
- клопотання за ст. 257 подає саме **прокурор**;
- слідчий суддя перевіряє **законність первісного отримання інформації**;
- передання матеріалів здійснюється **тільки через прокурора**;
- відсутність необхідної ухвали за ст. 257 може спричинити **недопустимість доказу**;
- проста зміна кваліфікації **в межах того самого провадження** не потребує дозволу за ст. 257;
- після належного **об'єднання проваджень** додатковий дозвіл за ст. 257 не потрібний;
- ст. 257 **не може легалізувати первісно незаконно проведену НСРД**.

Короткий підсумок

Особи, чиї конституційні права тимчасово обмежувалися внаслідок НСРД, а також підозрюваний і його захисник повинні бути письмово повідомлені прокурором або за його дорученням слідчим. Час повідомлення визначається з урахуванням інтересів розслідування і безпеки, але воно має бути здійснене **протягом 12 місяців після припинення НСРД і в будь-якому разі не пізніше звернення до суду з обвинувальним актом**.

Якщо НСРД виявила ознаки кримінального правопорушення, яке не розслідується у первісному провадженні, інформація може використовуватися в іншому провадженні лише на підставі **ухвали слідчого судді за клопотанням прокурора**. Суддя перевіряє законність її отримання та наявність ознак іншого кримінального правопорушення, а передання інформації здійснюється виключно через прокурора. Недотримання цього порядку, коли він є обов'язковим, ставить питання про **недопустимість відповідних доказів**.

<u>Формула для запам'ятовування</u>

Повідомлення:

обмежили конституційні права → прокурор / слідчий за його дорученням.

Строк:

до 12 місяців після припинення НСРД, але не пізніше обвинувального акта до суду.

Інше правопорушення:

інше провадження → прокурор → слідчий суддя → ухвала ст. 257.

Перевірка судді:

законність отримання + ознаки іншого кримінального правопорушення.

Передання:

тільки через прокурора.

Без ухвали ст. 257:

якщо вона була необхідна → ризик недопустимості доказу.

Не потрібна ст. 257:

зміна кваліфікації в тому самому провадженні / належне об'єднання проваджень.

Закінчення досудового розслідування: закриття провадження; звернення з клопотанням про звільнення від кримінальної відповідальності; обвинувальний акт; відкриття матеріалів за ст. 290 КПК; реєстр матеріалів досудового розслідування

Поняття та форми закінчення досудового розслідування

Відповідно до **ст. 283 КПК України**, після повідомлення особі про підозру прокурор зобов'язаний у найкоротший строк здійснити одну з таких дій:

- **закрити кримінальне провадження**;
- звернутися до суду з **клопотанням про звільнення особи від кримінальної відповідальності**;
- звернутися до суду з **обвинувальним актом**;
- звернутися до суду з **клопотанням про застосування примусових заходів медичного характеру**;
- звернутися до суду з **клопотанням про застосування примусових заходів виховного характеру**.

Відомості про закінчення досудового розслідування прокурор вносить до **ЄРДР**.

Отже, слід відрізняти:

завершення досудового розслідування → повідомлення про завершення та відкриття матеріалів за ст. 290 КПК;

закінчення досудового розслідування → прийняття остаточного процесуального рішення або звернення з відповідним процесуальним документом до суду.

Верховний Суд також послідовно розрізняє ці два моменти.

Закриття кримінального провадження

Основні підстави закриття визначені **ч. 1 ст. 284 КПК України**.

Кримінальне провадження закривається, якщо:

- встановлено **відсутність події кримінального правопорушення**;
- встановлено **відсутність у діянні складу кримінального правопорушення**;
- не встановлено достатніх доказів для доведення винуватості особи в суді і **вичерпано можливості їх отримати**;
- не встановлено особу, яка вчинила кримінальне правопорушення, і закінчилися строки давності притягнення до кримінальної відповідальності, крім установлених законом винятків;

- **втратив чинність закон**, яким встановлювалася кримінальна протиправність діяння;
- помер підозрюваний, обвинувачений або особа, щодо якої зібрано достатньо доказів для повідомлення про підозру, але підозру не повідомлено через її смерть, крім випадків, коли провадження необхідне для **реабілітації померлого**;
- існує вирок, що набрав законної сили, або ухвала суду про закриття провадження **за тим самим обвинуваченням**;
- потерпілий, а у передбачених КПК випадках його представник, відмовився від обвинувачення у провадженні у формі **приватного обвинувачення**, крім правопорушення, пов'язаного з домашнім насильством;
- щодо кримінального правопорушення не отримано згоди держави, яка видала особу;
- щодо податкових зобов'язань у передбаченому законом випадку досягнуто податкового компромісу;
- існує нескасована постанова про закриття провадження щодо того самого діяння у випадку, передбаченому **п. 9-1 ч. 1 ст. 284 КПК**;
- після повідомлення особі про підозру закінчився строк досудового розслідування за ст. 219 КПК, крім провадження щодо **тяжкого або особливо тяжкого злочину проти життя та здоров'я особи**.

Важливо: старого правила про закриття слідчим суддею провадження у зв'язку зі спливом «допідозрювального» строку більше немає – **ч. 9 ст. 284 КПК виключена з 1 січня 2024 року**.

Хто приймає рішення про закриття

Про закриття кримінального провадження слідчий, дізнавач або прокурор приймають **постанову**.

При цьому компетенція розмежована.

Слідчий або дізнавач може закрити провадження з підстав, передбачених:

- п. 1 – відсутність події;
- п. 2 – відсутність складу;
- п. 4-1 – втрата чинності законом про кримінальну протиправність;
- п. 9;
- п. 9-1

ч. 1 ст. 284 КПК, **якщо жодній особі у цьому провадженні не повідомлялося про підозру**.

Прокурор приймає постанову про закриття провадження, у тому числі щодо підозрюваного, з підстав ч. 1 ст. 284 КПК, крім випадків, коли законом прямо передбачено рішення суду.

Коли провадження закриває суд

Суд закриває кримінальне провадження, зокрема:

- у зв'язку зі **звільненням особи від кримінальної відповідальності**;
- у разі закінчення строків давності, коли **не встановлено особу**, яка вчинила правопорушення, – за клопотанням прокурора;
- якщо закон, яким установлювалася кримінальна протиправність діяння, втратив чинність, але підозрюваний або обвинувачений **заперечує проти закриття**;

- якщо прокурор відмовився від підтримання державного обвинувачення, крім передбачених КПК випадків;
- в інших прямо визначених ч. 2 ст. 284 КПК випадках.

Важлива пастка: якщо під час судового розгляду встановлено **відсутність події або складу кримінального правопорушення**, суд не закриває провадження, а ухвалює **виправдувальний вирок**.

Смерть підозрюваного або обвинуваченого

Смерть особи не завжди означає автоматичне закриття.

До закриття прокурор повинен повідомити близького родича, члена сім'ї та/або захисника померлого про можливе закриття та роз'яснити право заперечити проти нього.

Якщо протягом **10 днів** клопотання про непогодження із закриттям не надійшло, провадження закривається.

Якщо провадження необхідне для **реабілітації померлого**, воно продовжується.

Оскарження постанови про закриття

Постанова слідчого, дізнавача або прокурора про закриття може бути оскаржена у встановленому КПК порядку.

Копія постанови слідчого або дізнавача надсилається:

- заявнику;
- потерпілому;
- прокурору.

Прокурор має право скасувати її як незаконну чи необґрунтовану протягом **20 днів із моменту отримання копії**.

За скаргою заявника або потерпілого така постанова може бути скасована прокурором, якщо скаргу подано протягом **10 днів із моменту отримання копії постанови**.

Звільнення від кримінальної відповідальності

Загальне правило

Звільнення від кримінальної відповідальності здійснюється **виключно судом** у випадках, передбачених КК України. Це прямо передбачено **ст. 44 КК України та ст. 285–288 КПК України**.

Прокурор не «звільняє» особу від кримінальної відповідальності – він лише **звертається до суду з відповідним клопотанням**.

Згода підозрюваного

Підозрюваному необхідно роз'яснити:

- суть підозри;
- правову підставу можливого звільнення;
- право **заперечувати проти закриття провадження** з цієї підстави.

Якщо особа заперечує, провадження продовжується **в загальному порядку**.

Отже:

звільнення від кримінальної відповідальності проти волі підозрюваного не застосовується.

Дії прокурора

Якщо на стадії досудового розслідування встановлено підстави для звільнення і отримано **згоду підозрюваного**, прокурор:

- складає клопотання про звільнення від кримінальної відповідальності;
- може направити його до суду **без проведення досудового розслідування у повному обсязі**;
- перед направленням ознайомлює з клопотанням потерпілого;
- з'ясовує думку потерпілого щодо можливості звільнення.

Згода потерпілого сама по собі не є загальною умовою звільнення: закон вимагає **з'ясувати його думку**.

Зміст клопотання

За **ст. 287 КПК України** клопотання прокурора містить, зокрема:

- найменування і номер кримінального провадження;
- анкетні дані підозрюваного;
- дані прокурора;
- фактичні обставини;
- правову кваліфікацію;
- формулювання підозри;
- розмір шкоди та відомості про її відшкодування;
- докази вчинення кримінального правопорушення;
- обставини та правову підставу звільнення;
- відомості про ознайомлення потерпілого і його думку;
- дату та місце складення.

Обов'язково додається **письмова згода особи на звільнення від кримінальної відповідальності**.

У спеціальному випадку, передбаченому **ч. 5 ст. 401 КК України**, додається також письмова згода командира (начальника) військової частини чи установи щодо можливості продовження підозрюваним військової служби.

Відкриття матеріалів за ст. 290 КПК України

Момент завершення досудового розслідування

Коли прокурор визнає зібрані докази достатніми для:

- складання обвинувального акта;
- клопотання про застосування примусових заходів медичного характеру;
- клопотання про застосування примусових заходів виховного характеру,

прокурор або слідчий за його дорученням повідомляє сторону захисту про:

завершення досудового розслідування та надання доступу до його матеріалів.

Саме цей момент означає **завершення**, але ще не **закінчення** досудового розслідування.

Кому відкриваються матеріали

Повідомляються та отримують доступ:

- підозрюваний;
- його захисник;
- законний представник;
- захисник особи, щодо якої передбачається застосування примусових заходів медичного чи виховного характеру.

Також про відкриття повідомляються:

- потерпілий;
- представник юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження;
- цивільний позивач і його представники;
- цивільний відповідач і його представники – **в частині, що стосується цивільного позову**.

Обсяг обов'язку сторони обвинувачення

Прокурор або слідчий за його дорученням повинен надати доступ **до всіх матеріалів, які є в його розпорядженні**, у тому числі до доказів, які:

- підтверджують обвинувачення;
- можуть свідчити про **невинуватість**;
- можуть свідчити про **менший ступінь винуватості**;
- можуть сприяти **пом'якшенню покарання**.

Отже, сторона обвинувачення не має права відкривати лише «вигідні» для обвинувачення матеріали.

Що означає доступ

Надання доступу включає право:

- ознайомлюватися з матеріалами;
- робити **копії**;
- фотографувати або іншим способом відображати матеріали.

Якщо прокурор має намір використовувати в суді речові докази, документи, певні приміщення чи місця, сторона захисту повинна отримати можливість їх належним чином оглянути та зафіксувати.

Для матеріалів, що містяться в інформаційно-комунікаційній системі досудового розслідування, доступ може надаватися також через **електронні копії**, засвідчені в установленому порядку.

Обов'язок сторони захисту

Сторона захисту за запитом прокурора відкриває матеріали, які:

- перебувають у її володінні або під контролем;
- і відомості з яких вона **має намір використати як докази в суді**.

Проте захист має право не надавати прокурору матеріали, які можуть бути використані ним **для підтвердження винуватості обвинуваченого**.

Це принципова асиметрія ст. 290 КПК:

обвинувачення → відкриває весь матеріал, у тому числі виправдувальний;

захист → не зобов'язаний допомагати стороні обвинувачення доводити винуватість.

Письмове підтвердження відкриття

Сторони повинні письмово підтвердити одна одній:

- факт надання доступу;
- **найменування матеріалів**, до яких доступ було надано.

Таке підтвердження має важливе доказове значення при подальшому вирішенні питання про допустимість доказів.

Строк ознайомлення

КПК не встановлює фіксованого загального строку для ознайомлення.

Сторонам надається **достатній час**, який залежить від:

- обсягу матеріалів;
- їх складності;
- умов доступу.

Якщо сторона зволікає, слідчий суддя за клопотанням сторони кримінального провадження встановлює конкретний строк, після спливу якого відповідна особа вважається такою, що **реалізувала право на доступ**.

Таке клопотання розглядається не пізніше **5 днів** із дня його надходження.

Ст. 290 і строки досудового розслідування

Період ознайомлення з матеріалами за ст. 290 КПК **не включається до строку досудового розслідування**.

При цьому день повідомлення про завершення розслідування та надання доступу **включається**, а період неврахування починається з наступного дня.

Верховний Суд у 2025 році підтвердив, що для обчислення цього періоду значення має **належне повідомлення про завершення та надання доступу**, а не лише фактична дата першого перегляду матеріалів.

Наслідки невідкриття матеріалів

За **ч. 12 ст. 290 КПК України**:

якщо сторона не відкрила матеріали іншій стороні в порядку ст. 290, суд **не має права допустити відомості, що містяться в них, як докази**.

Правило поширюється також на **додаткові матеріали**, отримані вже до або під час судового розгляду: сторони зобов'язані додатково відкривати їх одна одній.

Особливо важливо щодо НСРД: якщо обвинувачення використовує результати НСРД, захисту мають бути відкриті також процесуальні документи, що підтверджують **правову підставу їх проведення**, якщо вони необхідні для перевірки законності отримання доказів. Верховний Суд і в актуальній практиці 2026 року застосовує наслідки ч. 12 ст. 290 до невідкритих матеріалів.

Особливість дізнання

Для кримінальних проступків діє спеціальне правило:

відкриття матеріалів дізнання здійснюється не за загальною процедурою ст. 290, а в порядку ст. 301 і 314 КПК України.

Це прямо передбачено **ч. 13 ст. 290 КПК**.

Обвинувальний акт

Обвинувальний акт – процесуальний документ, яким прокурор формулює та висуває особі **обвинувачення**, з яким кримінальне провадження передається до суду.

За **ст. 291 КПК України** обвинувальний акт:

- складає **слідчий або дізнавач**;
- після цього його **затверджує прокурор**;
- прокурор може скласти обвинувальний акт **самостійно**, зокрема якщо не погоджується з актом, складеним слідчим або дізнавачем.

Зміст обвинувального акта

Обвинувальний акт повинен містити:

- найменування кримінального провадження та його номер;
- анкетні дані кожного обвинуваченого;
- анкетні дані кожного потерпілого;
- анкетні дані викривача – якщо він є;
- дані слідчого та прокурора;
- виклад **фактичних обставин**, які прокурор вважає встановленими;
- **правову кваліфікацію** із зазначенням відповідної статті чи частини статті КК;
- **формулювання обвинувачення**;
- обставини, що пом'якшують або обтяжують покарання;
- розмір завданої шкоди;
- за наявності – підстави застосування заходів кримінально-правового характеру щодо юридичної особи;
- витрати на залучення експерта;
- за наявності – розмір пропонованої винагороди викривачу;
- дату і місце складення та затвердження.

Фактичні обставини + правова кваліфікація + формулювання обвинувачення – три окремі обов'язкові компоненти.

Підписання обвинувального акта

Якщо акт складений слідчим або дізнавачем, його підписують:

- слідчий або дізнавач;
- прокурор, який його затвердив.

Якщо обвинувальний акт прокурор склав самостійно – його підписує **лише прокурор**.

Що додається до обвинувального акта

До обвинувального акта додаються:

- **реєстр матеріалів досудового розслідування**;
- цивільний позов, якщо він був заявлений під час досудового розслідування;
- розписка підозрюваного про одержання копії обвинувального акта, реєстру і, за наявності, цивільного позову – крім спеціального випадку **in absentia**;
- документ, що підтверджує вручення цивільному відповідачеві копії цивільного позову, якщо позов заявлено не до підозрюваного;
- у відповідному провадженні – довідка про юридичну особу.

Надання суду інших документів до початку судового розгляду забороняється.

Тобто разом з обвинувальним актом до суду **не передають усі томи матеріалів досудового розслідування**.

Вручення копії обвинувального акта

За **ст. 293 КПК України** одночасно з переданням обвинувального акта до суду прокурор зобов'язаний під розписку надати:

- підозрюваному;
- його захиснику;

копію обвинувального акта та копію реєстру матеріалів досудового розслідування.

Такі ж правила застосовуються до клопотань про примусові заходи медичного чи виховного характеру щодо відповідних учасників.

Якщо провадження здійснюється щодо юридичної особи, копії обвинувального акта та реєстру також надаються її представнику.

Реєстр матеріалів досудового розслідування

Реєстр регулюється **ст. 109 КПК України**.

Його складає:

- **слідчий**;
- або **прокурор**.

Реєстр надсилається до суду **разом з обвинувальним актом**.

Зміст реєстру

Реєстр повинен містити три групи відомостей:

- **номер і найменування процесуальної дії**, проведеної під час досудового розслідування, та час її проведення;
- **реквізити процесуальних рішень**, прийнятих під час досудового розслідування;
- **вид заходу забезпечення кримінального провадження, дату і строк його застосування**.

Отже, реєстр – це не опис доказів і не їх перелік за змістом, а **систематизований облік процесуальних дій, рішень і заходів забезпечення**.

Реєстр не є доказом

Сам реєстр матеріалів:

- не замінює протоколи слідчих дій;
- не замінює речові докази чи документи;
- не підтверджує автоматично законність кожної зазначеної в ньому дії;
- не є самостійним доказом обставин кримінального правопорушення.

Його основне призначення – забезпечити процесуальну орієнтацію в матеріалах досудового розслідування та дати суду відомості про **процесуальний рух провадження**.

Послідовність завершення обвинувального досудового розслідування

Для ЄДКІ доцільно запам'ятати послідовність:

доказів достатньо

→ прокурор визнає розслідування завершеним

→ **повідомлення за ст. 290**

→ відкриття матеріалів сторонами

→ завершення ознайомлення

→ складання/затвердження обвинувального акта

→ вручення копії обвинувального акта + реєстру

→ **звернення обвинувального акта до суду**.

Саме звернення до суду означає **закінчення досудового розслідування обвинувальним актом**.

Типові пастки ЄДКІ

Слід пам'ятати:

- після підозри саме **прокурор** повинен забезпечити одну з форм закінчення, передбачених ст. 283 КПК;
- **завершення** і **закінчення** досудового розслідування – не тотожні поняття;
- завершення пов'язане з **відкриттям матеріалів за ст. 290**;
- закінчення обвинувального розслідування – із **зверненням обвинувального акта до суду**;
- відсутність події або складу під час судового розгляду → **виправдувальний вирок**, а не ухвала про закриття;
- ч. 9 ст. 284 КПК про закриття через «допідозрювальні строки» **виключена**;
- звільняє від кримінальної відповідальності **лише суд**;
- для звернення прокурора з таким клопотанням необхідна **згода підозрюваного**;
- думка потерпілого з'ясовується, але його згода не є загальною обов'язковою умовою;
- сторона обвинувачення за ст. 290 відкриває також **виправдувальні та пом'якшувальні матеріали**;
- сторона захисту не зобов'язана надавати прокурору матеріали, які можуть бути використані для доведення винуватості;

- невідкритий матеріал → суд **не має права допустити відомості з нього як доказ**;
- для дізнання діє спеціальний порядок **ст. 301 і 314 КПК**, а не загальна процедура ст. 290;
- обвинувальний акт може скласти слідчий, дізнавач або **сам прокурор**;
- обвинувальний акт обов'язково містить **факти + кваліфікацію + формулювання обвинувачення**;
- до суду разом з обвинувальним актом **не передають усі матеріали досудового розслідування**;
- реєстр містить **процесуальні дії + процесуальні рішення + заходи забезпечення**;
- реєстр матеріалів **не є доказом**.

Короткий підсумок

Досудове розслідування закінчується закриттям провадження або зверненням прокурора до суду з обвинувальним актом, клопотанням про звільнення від кримінальної відповідальності чи клопотанням про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру. Закриття здійснюється слідчим, дізнавачем, прокурором або судом залежно від конкретної підстави, визначеної ст. 284 КПК. Звільнення від кримінальної відповідальності здійснює **виключно суд**.

Перед направленням обвинувального акта сторона обвинувачення відкриває матеріали за **ст. 290 КПК**, у тому числі матеріали, що можуть виправдовувати особу або пом'якшувати її становище. Невідкриті матеріали не можуть бути допущені як докази. До обвинувального акта додається **реєстр матеріалів досудового розслідування**, який за ст. 109 КПК містить відомості про процесуальні дії, рішення та застосовані заходи забезпечення.

<u>Формула для запам'ятовування</u>

Ст. 283:

закрити / звільнення від відповідальності / обвинувальний акт / медичні або виховні заходи.

Ст. 284:

є підстава → належний суб'єкт → постанова або ухвала суду.

Звільнення:

згода особи → прокурор звертається → звільняє тільки суд.

Ст. 290:

достатньо доказів → повідомити про завершення → відкрити все, у тому числі виправдувальне.

Не відкрито:

суд не допускає як доказ.

Обвинувальний акт:

факти + кваліфікація + формулювання обвинувачення.

До суду:

обвинувальний акт + реєстр + визначені ст. 291 додатки, але не всі матеріали справи.

Реєстр:

дії + рішення + заходи забезпечення.